

UiT Norges arktiske universitet

Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning

Arbeiderpartiet og Alta-saken

Arbeiderpartiets fremstillinger av konflikten mellom 1979 - 2019

Jenny Lepperød

Masteroppgave i historie ved lektorutdanningen 8-13, HIS-3980, mai 2023

Forord

Å skrive denne oppgaven har vært svært lærerikt, men også utfordrende. Flere timer har gått med i frustrasjon, latter og fortvilelse. Masteråret har lært meg flere ting enn bare det å skrive en oppgave, og er en periode jeg vil å se tilbake på med gode minner. Det er flere som skal takkes for at denne masteroppgaven kom i mål, og ikke minst skal det takkes for at masterperioden bydde på andre impulser enn den særheten en fordypningsoppgave fører med seg.

Først og fremst vil jeg rette en stor takk til min veileder Ketil Zachariassen. Mye tid har blitt satt av for å gi nyttige kommentarer og innspill til oppgaven. Dette har jeg satt stor pris på, og er velvitende om at oppgaven ikke hadde blitt slik den er i dag uten veiledende hjelp. Jeg vil og takke alle de fine medstudentene på lesehuset som har bidratt stort med avbrekk fra masterskrivingen. Takk for utallige timer med kortspill og gode samtaler.

En spesiell takk går til «De jentan» som har gjort oppholdet i Tromsø til fem fantastiske år. Studietiden og masteroppgaven hadde ikke vært det samme uten dere! Jeg vil og takke mine fine samboere, Karine og Ida-Annie, som har vært forståelsesfulle og hjelpsomme selv da de også har opplevd stresset av egen masterskriving. Sist, men absolutt ikke minst, vil jeg takke mamma for at hun uoppfordret har vist stor støtte, og vært svært hjelpsom med å korrekturlese masteroppgaven min. Tusen hjertelig takk til alle sammen!

Jenny Lepperød

Tromsø, mai 2023

Innholdsfortegnelse

Forord	II
Kapittel 1: Introduksjon	1
Problemstilling og hypotese	2
Oppgavens oppbygging og avgrensning	3
Tidligere forskning	4
Metode og Kildematerialet.....	7
Aviser som kilder	7
Presentasjon av avisene:.....	10
Memoarer:	11
Arkivmaterialet:	12
Litteratur:.....	13
Kapittel 2: Minnehistorie og historiebevissthet	14
Minnestudiet.....	14
Det kollektive minnet	16
Historiebevissthet	18
Fortelling	19
Oppsummerende betraktninger	20
Kapittel 3: Bakgrunn og planer for utbyggingen	21
Kapittel 4: Arbeiderpressen og Alta-saken 1979 – 1982	24
De første konfrontasjonene og kommune og fylkestingsvalget i 1979.....	24
Midlertidig stans i anleggsarbeidet (1979) og energimeldingen 1980.....	31
Høyesterettsdommen mars 1982	34
Oppsummerende betraktninger	35
Kapittel 5: Fremstilling av Alta-saken perioden 1985 –1997	37
Odvar Nordlis memoar 1985.....	37

Arbeiderpartiets landsmøte og åpningen av Sametinget 1989	40
Gro Harlem Brundtland – radio- og avisintervju i 1990.....	44
Brundtlands memoarer fra 1997.....	47
Oppsummerende betraktninger:	50
Kapittel 6: Alta-saken 2010 - 2019	52
Energiprognoser	52
Regjeringens melding til Stortinget 2011/2012	52
Nye utbyggingssaker i Finnmark	54
Monstermaster til Finnmark.....	54
Nussir-saken	57
Finnmark Arbeiderparti – fra en håndfull til folkemakt 2012.....	60
Thor Robertsen:.....	60
Steinar Pedersen:	62
Helga Pedersen:.....	63
Oppsummerende betraktninger:	64
Kapittel 7: Drøfting og avslutning	66
Kilder og litteratur:.....	71

Kapittel 1: Introduksjon

1979: «Jeg har forståelse for de følelser og det engasjement som knytter seg til utbyggingen av Alta/Kautokeino-vassdraget i Finnmark» «Her står en overfor det dilemma at vi ikke kan verne alt det som ville være ønskelig.» [Gro Harlem Brundtland, Miljøminister, Ap]

1990: «Vis man ser tilbake på 70 og 80 tallet så var altså forventningene og troen på at det var nødvendig med en veldig sterkt kraftutbygging, ikke fullt ut berettiget, det har altså vist seg rett og slett at energiprognosene har ligget lavere. Men det er jo bare en, noe man kan si i ettertid. Når man vet hvordan utviklingen da senere på 80-tallet ble.» [Gro Harlem Brundtland, Leder for Arbeiderpartiet og Arbeiderpartiets stortingsgruppe]

2012: «Jeg mener det er mulig å bruke naturen og ta vare på den samtidig. Den langvarige samiske naturbruken burde være det beste beviset på det. Så vil noen raskt innvende at det er forskjell på snarefangst og gruvedrift, og det er det selvsagt. Men poenget mitt er at Finnmark ikke er uberørt villmark, og skal heller ikke behandles som det.»¹ [Helga Pedersen, Nest leder i Arbeiderpartiet]

De tre sitatene gjenspeiler en form for endring innad i Arbeiderpartiets tilnærming til Alta-saken. Sitatet fra 1979 er en kommentar fra Gro Harlem Brundtland i en samtale med Arbeidernes Pressekontor i Oslo. Finnmark Dagblad publiserte artikkelen med den daværende miljøministeren 25. juli 1979.² 11 år senere er situasjonen endret da Brundtland igjen uttaler seg om utbyggingen. Posisjonert som leder for Arbeiderpartiet og Arbeiderpartiets stortingsgruppe i 1990, i et radio- og avisintervju viser Brundtland en tilnærming til saken som er totalt snudd på hode sammenlignet med uttalelsen fra 1979.³ En endring i tilnærmingen til Alta-saken har på ett tidspunkt tatt sted. Trekker man linjer enda lengere frem i tid ser man at utsagnet fra 2012 igjen byr på en ny tilnærming til bruken av Finnmarks

¹ Pedersen. H, 2012, s. 416

² Wiik, Jon. 25.07.1979. Finnmark Dagblad, s.10

³ NRK, 1990, 02:20

naturressurser. Utsagnet er hentet fra Helga Pedersens kapittel i Finnmark Arbeiderpartis egen bok *Finnmark Arbeiderparti – fra en håndfull til folkemakt*.⁴ Pedersen som i 2012 satt i stortinget og var nestleder for Arbeiderpartiet,⁵ gir ende en ny vri på den følelsesladde debatten innad i Arbeiderpartiet angående vern vs. vekst.

Problemstilling og hypotese

Oppgavens mål er å belyse Arbeiderpartiets fremstillinger av Alta-saken fra 1979 frem mot 2019. Et tydelig søkelys er rettet på Arbeiderpartiet som den gang satt i regjering både før, under og i ettertid av konflikten. Fordi partiet både hadde etablert seg sterkt nasjonalt, og lokalt i Finnmark, tar et av oppgavens underspørsmålene høyde for at det innad i Arbeiderpartiet kan ha blitt konstruert forskjellige fremstillinger av konflikten. I forkant av oppgaven hadde jeg altså opparbeidet meg en hypotese om at det fantes flere forskjellige fortellinger angående Alta-saken innad i Arbeiderpartiet. Oppgaven tar utgangspunkt i enkeltaktører som både hadde, og har sterke posisjoner innad i partiet. Allerede her vil det være nødvendig å poengtere at det ligger til grunne en diskusjonen angående enkeltaktørens posisjon som Arbeiderpartiets stemme. Dette vil drøftes under *metode og kildematerialet*, og videre under kapittel 2: *Minnehistorie og historiebevissthet*. Oppgavens problemstilling er formulert slik:

Hvordan har Arbeiderpartiets fremstillinger av Alta-saken endret seg fra 1979 og frem til 2019?

Fordi perioden som ønskes undersøkt har et stort spenn, har det vært nødvendig å avgrense fokusområdene for oppgaven. Av et forskningsøkonomisk grunnlag har det blitt gjort et valg om å dele perioden inn i mindre fokusområder. Periodene oppgaven setter søkelyset på omfatter årene fra 1979 – 1982, 1985 – 1997, og 2010 - 2019. Tre overordnet forskningsspørsmål vil knyttes til periodene, disse vil bli presentert under. En begrunnelse for de utvalgte fokusperiodene vil utdypes nærmere i kapittelet som følger under; *oppgavens oppbygning og avgrensning*.

Oppgavens underspørsmål:

⁴ Pedersen, H. 2012, s.416

⁵ Stortinget.no, B. u.d,

1. Hvordan har arbeiderpressen fremstilt Alta-saken?

2. Når og hvordan har omslaget i fremstillingene av Alta-saken funnet sted?

3. Finnes det en forskjell i Finnmarks Arbeiderparti og Arbeiderpartiets nasjonale fremstilling av Alta-aksjonen?

Oppgavens oppbygging og avgrensning

For å kunne svare på oppgavens problemstilling er det nødvendig med en klar og tydelig avgrensning av periodene. Oppgaven følger derfor en inndeling av tre hovedkapitler. Disse vil presenteres her: Kapittel 4 ser nærmere på perioden fra 1979 til 1982. Denne inndelingen tar utgangspunkt i kommune- og fylkestingsvalget av 1979,⁶ statsminister Odvar Nordlis midlertidige stans av anleggsarbeidet, energimeldingen i 1980 og høyesterettsdommen i 1982. Kapitlet tar utgangspunkt i arbeiderpressen, og ønsker å belyse partiets tilnærming til Alta-saken i samtiden. Dermed vil dette kapitlet bære preg av en realhistorisk fremstilling av avisenes tilnærming til Alta-saken.

Kapittel 5 tar for seg perioden mellom 1985 – 1997. Periodens start tar utgangspunkt i Odvar Nordlis memoar fra 1985. Memoaren gir et grunnlag for å se nærmere på Nordlis tilnærming til saken bare noen få år i etterkant av beslutningen om å gå gjennom med utbyggingen. Arbeiderpartiets landsmøte og åpningen av Sametinget i 1989 er også viktige hendelser fra denne perioden som kan gi et innblikk i partiets tilnærming til saken i ettertid av konflikten. Gro Harlem Brundtlands radio- og avisintervju fra 1990 vil også vise en tydelige endring i tilnærmingen til Alta-saken. Kapitlet avsluttes med året 1997 da Brundtlands memoar *Mitt liv* ble publisert. Memoaren vil igjen kunne gi et nytt innblikk i Brundtlands tilnærminger til saken. Start og sluttperiode for dette kapitlet er altså valgt ut ifra memoarenes utgivelses år. I tillegg er det flere viktige hendelser innenfor utviklingen av samepolitikken som tar sted i denne perioden, disse vil belyses ved hjelp av aviser.

Kapittel 6 retter fokuset på perioden 2010 – 2019. Perioden vil belyse Arbeiderpartiets tilnærminger til både energiprognoser, nye utbyggingssaker og fremstillingen av Alta-saken fra 2010 - 2019. Perioden starter i 2010 på det grunnlaget av at man her igjen ser en vending i energiprognosene. Ulike energiprognoser vil fungere som en pekepinn på

⁶ Robertsen, 2012, s. 135

Arbeiderpartiets grunnlag for handtering av kraftutvinning. Arbeiderpartiets fremstillinger av Alta-saken kan dermed ses i sammenheng til de ulike energiprognosene. I tillegg er det rundt 2010 og 2012 debatten rundt monsternestene i Finnmark tar form i mediene. NVEs konsesjonene til Statnetts utbygging av kraftledning fra Ofoten til Hammerfest kom i 2012.⁷ Samme år gir Finnmark Arbeiderparti ut bok om eget parti. Denne boken er av høy relevans da oppgaven søker å se på partiets fremstilling av Alta-saken. Boken tar for seg en periode helt tilbake til 1800-tallet og frem til 2012. Fremstillingen av, eller en mangel av, Alta-saken vil dermed avsløre partiets tilnærming og holdninger til saken i 2012. Avisene vil også gi ett innblikk til Nussir-saken i 2019. I likhet med monsternestene vil denne saken belyse Arbeiderpartiets tilnærming til nye industri og kraftutbyggingssaker.

Tidligere forskning

Ketil Zachariassen kommer med tre forklaringer på hvorfor akademikere ikke har lagt større vekt på Alta-saken som et forskningsfelt: 1) Den økende anerkjennelsen av samenes rettigheter i politikken rundt 1980- og 1990-tallet har vært et større interessefelt for historikere. «Ein kan seie ein har vore meir opptatt av resultatet av den nye samepolitikken enn av årsaka til at politikken ble omlagd.»⁸ 2) Flere av dagens ledende historikere som sitter med «makten» til å velge hva som skal forskes på har selv i en viss grad vært deltagende under Alta-saken. Zachariassen mener at disse forskerne dermed har en oppfatning om at de selv kan nok om saken, og at denne saken dermed har falt under det man ser på som allmennkunnskap. 3) Det har vært en mangel på engasjement i politikken angående forskning på Alta-saken. Her stilles det spørsmål om dette er tilfelle både på samisk side av politikken og på statens side.⁹ Videre poengterer Zachariassen at interessen for Alta-saken har økt de siste årene, og denne utviklingen har brakt med seg «(...) eit ønske om å sjå henne med nye auge».¹⁰ Dette blir begrunnet med en økning i produksjonen av dokumentasjons- og kunstutstillinger knyttet til Alta-saken.¹¹

⁷ Sara, Nils Henrik. 14.05.2012. s.42

⁸ Zachariassen, 2019

⁹ Zachariassen, 2019

¹⁰ Zachariassen, 2019

¹¹ Zachariassen, 2019

Som Zachariassen får frem i sin artikkel har det blitt laget mange analyserende filmer og bøker om Alta-saken. Disse har ofte rettet fokuset på hvordan konflikten påvirket den samiske befolkningen, og hvordan politikken utviklet seg til å inkludere samiske spørsmål i ettertid av konflikten. Av det akademiske materialet som har blitt skrevet om Alta-saken, har fokuset vært noe variert. Enkelte har fokusert på Arbeiderpartiet, lokalhistorien eller det samiske perspektivet i konflikten. Vinklingen av saken er varierende, og er ofte koblet til litteraturens hovedtema.

Jostein Nyhamar kom med boken *Arbeider bevegelsens historie i Norge* i 1990. Boken har som tittelen beskriver Arbeiderbevegelsen som hovedtema. Boken tar for seg perioden fra 1965 til 1990. Nyhamars presentering av konflikten tar i hovedsak for seg konflikter og diskusjoner innad i Arbeiderpartiets regjering under Odvar Nordli. Han trekker også frem regjeringens indre konflikt som gjelder spørsmålet om vekst og vern. I tillegg presenteres protestbølgen fra både naturvernere, den samiske befolkning, og andre mellompartier.¹² Nyhamar har en lang karriere som journalist, og senere redaktør for bladet *Aktuell*. Bladet var en del av A-pressen, og hadde som mål å formidle et moderne bildet av arbeiderbevegelsen.¹³ Fra 1977-1985 skal Nyhamar ha sittet som vararepresentant nr. 3 for Akershus.¹⁴

I 2003 ga Kjell Roger Eikset ut boken *Altas historie bind 4 – Den mangfoldige bygdebyen*. Som tittelen tilsier har boken Altas historie som hovedfokus. Eikset har avgrenset boken til å omhandle perioden fra 1964 til 2002. Alta-saken inngår i denne perioden og har av Ekset fått tildelt et helt kapittel. Eikset presenterer saken fra flere vinkler. Folkeaksjonen, Arbeiderpartiets rolle lokalt og nasjonalt, debatter i stortinget, den lokale pressen, Stilla leiren og Samiske perspektiver blir alle inkludert i Eiksets fremstilling. Fokuset ligger likevel på de lokale debattene, og utbyggingsprosessen av kraftverket.¹⁵

Flammende budbringer skrevet av Hallvard Tjelmelad og Pål Christiansen ble også utgitt i 2003. Tjelmeland og Christiansen tar for seg Nordlys gjennom hundre år. Boken analyserer avisens historie og får med seg Alta-saken under redaktør Reidar Nielsen. Fordi bokens mål er å formidle Nordlys historie, blir Alta-saken sett i lys av avisens håndtering av konflikten.

¹² Nyhamar, 1990, s. 321 -328

¹³ ArbArk.no, 2022

¹⁴ Stortinget.no, A, u.d.

¹⁵ Eikeset, 2003, ss. 314-371

Ledere og journalister i avisen står i fokus. Spesielt får redaktør Reidar Nielsen og journalist Arne Hestvik stor plass her.¹⁶

I 2012 publiserte Finnmark Arbeiderparti egen bok om partiet kalt; *Finnmark Arbeiderparti – fra en håndfull til folkemakt*. Bokens redaktør, Thor Robertsen, har i likhet med de andre forfatteren av boken en lang bakgrunn som Arbeiderpartipolitiker.¹⁷ I Robertsens eget kapittel; *Det nye Finnmark – en folkelig bastion*, blir et kort avsnitt dedikert til Alta-saken. Steinar Pedersen nevner også Alta-saken kort da han i sitt kapittel skriver om *Finnmark Arbeiderparti og Samene*. Bokens mangel på en fullstendig dekking av Alta-saken er svært relevant da oppgaven ønsker å se nærmere på partiets fremstillinger av saken i ettertid av konflikten. På grunn av oppgavene vil denne boken fungere som en primærkilde, og drøftes videre om både i avsnittet om kilder, og presenteres i kapittel 6 som tar for seg Alta-saken fra 2010 til 2019.

Astri Andersen, Bjørg Evjen og Teemu Ryymins *Samenes Historie fra 1751 til 2010*, er et av de nyeste historiske verkene som også tar for seg Alta-saken. Boken ble publisert i 2021 og er et av flere akademiske verk som inkluderer de samiske aktørene i konflikten. Denne boken har som formål å presentere Samenes historie. Derfor er det naturlig at boken også presentere Alta-saken med en sterk vektlegging av den samiske påkjenningen av konflikten. Spesielt får *sultestreikerne*, utviklingen av samisk politikk og utarbeidelse av lovverk for urbefolkningen stor plass i denne boken.¹⁸

Den tidligere forskningen har tilfelles at deres overordnede tema ikke er Alta-saken alene. Litteraturen tar for seg ulike perioder hvor hovedfokuset er å formidle et spesifikt tema på et bredere plan. Alta-saken får ikke større plass enn et kapittel eller noen få sider i bøkene. Konflikten er med andre ord ikke hovedbudskapet i bøkene, og blir ofte kort nevnt som en del av en større fortelling. Likevel kan man se en utvikling hvor det samiske aspektet i ettertid av konflikten som får større plass i den seneste publiserte litteraturen.

¹⁶ Tjelmeland & Christensen, *Flammende budbringer*, 2003, s.321 - 324

¹⁷ Robertsen, 2012, ss. 424-427

¹⁸ Andresen, Evjen, & Ryymin, 2021, ss. 359-405

Metode og Kildematerialet

Det empiriske grunnlaget for oppgaven består av forskjellige typer kildematerialet. Ulike typer aviser, sekundærlitteratur og arkivmaterialer er tatt i bruk som byggesteiner for oppgaven. Litteraturen presentert i kapitlet for tidligere forskning og memoarer er funnet ved stor hjelp fra veileder og søketjenesten Oria. Avisene som er brukt i oppgaven er hentes fra nasjonalbibliotekets nettside. I tillegg har jeg vært innom Arbeiderpartiets arkiv (ArbArk) i Oslo for å hente ut flere relevante kilder for oppgaven.

Som tidligere nevnt under *problemstilling og hypotese* har jeg i forkant av oppgaven opparbeidet en hypotese om at det finnes en eller flere endringer i Arbeiderpartiets fremstillinger av Alta-saken. Denne hypotesen tar videre for seg at en slik endring av fortellingen om Alta-saken er knyttet både til memoarene, intervjuer, energiprognoser og samepolitisk utvikling. Videre har denne hypotesen fungert som en avgrensning til oppgavens forskningsmetode. Blant annet har dette skapt et grunnlag for ulike søkeord som har blitt tatt i bruk under granskingen av avisene. Noen av søkeordene som har blitt tatt i bruk er: Alta-saken, demonstrantene, Stilla, Sametinget, Høyesterettsdommen, Aksjon, Brundtland, Nordli, Mostermaster og Nussir-saken

Aviser som kilder

«Avisene representerer det samtidige samfunnet»¹⁹ skriver Hallvard Tjelmeland i sin artikkel *Aviser som historiske kilder*. I Norge hvor lokal avisene er sterkt utbygd, og befolkningen er en av de mest avislesende befolkningene i verden, har avisene fungert som viktige kilder for å få et innblikk i hva som har opptatt samfunnet til ulike tider.²⁰ Vi finner dokumenterte førstehånds- og andrehåndsobservasjoner i avisene, disse dokumenteringene tar for seg et bredt spekter av temaer som har oppslukt samfunnet over ulike perioder.²¹ Der historiskforskning blir gjort ved å ta i bruk aviser, er det flere kildekritiske aspekter ved forskningen man må reflektere over. For det første vil det være viktige å avklare om avisen man bruker som kilde blir tatt i bruk som levning eller beretning. Dette handler om kilden man anvender «(...) fortel om verda eller speglar verda (...)».²² Informasjonen hentet inn av

¹⁹ Tjelmeland, *Aviser som historiske kjelder*, 2004, s. 114

²⁰ Tjelmeland, *Aviser som historiske kjelder*, 2004, s. 116

²¹ Tjelmeland, *Aviser som historiske kjelder*, 2004, s. 116

²² Tjelmeland, *Aviser som historiske kjelder*, 2004, s. 114

avisene er skapt av det Tjelmeland kaller for *samtidsobservatører* som innhenter både informasjon fra skriftlige og muntlige kilder gjennom intervjuer.

Knut Kjeldstadli skriver i boken *Fortiden er ikke hva den en gang var*, at «alle rester fra fortiden kan brukes som levninger fra den fortidssituasjonen de oppstod i.»²³ Aviser er menneskeskapt kilder som kan fortelle noe om hvordan fortiden var. For eksempel har avisene potensialet til å knytte hendelser til en fast dato. Om avisen rapporterer om et flykrasj som tok sted om kvelden, dagen før avisen gis ut, vil avisen kunne fungere som en beretning fordi den forteller om noe som har skjedd i fortiden. Selv om enkelte deler av avisene kan inneholde fakta om hvordan noe faktisk har vært i fortiden, er det stor sannsynlighet for at avisene også fremstiller et synspunkt eller et ønske om hvordan noe burde ha vært. I likhet med lovverk eller partiprogrammer fra fortiden er aviser menneskeskapt, og kan fortelle oss mer om hvordan deler av samfunnet, eller enkeltmennesker har ønsket at samfunnet skal være. Slike kildene vil dermed fungere som levninger i og med at de forteller noe om fortidens tankegang, eller ønsker for fremtiden. I motsetning til aviser forteller lovverk og partiprogrammer oftest om fremtiden, og kan derfor ikke tas i bruk som en beretning om hvordan noe faktisk var under tiden de ble skrevet ned. For å ta i bruk en kilde som en beretning må kilden være menneskeskapt, meddelende, beskrivende og fortidsrettet. Kilder som tas i bruk som beretninger er ofte konkrete saksforhold, fakta og hendelser. Lovverk som både opptrer som normativ og framtidsrettet vil derfor ikke kunne tas i bruk som en beretning, men ses heller på som en forklaring rundt hvordan enkelt ønsket at samfunnet skulle være.²⁴ Avisene som tas i bruk i denne oppgaven har dermed potensialet til å både fungere som levninger og beretninger. Med andre ord kan avisene fortelle om konkrete hendelser knyttet til datoer, eller vedtak gjort av kommunen eller regjeringen. Slik vil avisen fungere som beretninger om fortiden. Men som jeg senere vil gå nærmere inn på, har avisene vært utsatt for å fremme saker i favør for enkelte politiske partier. Dette kan dermed gjøre at avisene ikke lenger beretter om fortiden slik den faktisk var, men at de dermed er preget av et ønske om hvordan aktører ønsker fremtiden skal bli.

Som tidligere poengtert har aviser over lang tid samlet inn informasjon gjennom *samtidsobservatører*. Selv om flere saksforhold og formidlinger av begivenheter blir skildret i

²³ Kjeldstadli, 1999, s. 170

²⁴ Kjeldstadli, 1999, s. 170 - 174

avisene, er det ikke alltid sikkert at disse kan tas i bruk som beretninger om hvordan fortiden faktisk var. Kari Myklebost skriver i sin hovedfagsoppgave; *Muntlige fortellinger som kilder*, om ungdomskulturen på 1950- og 1960- tallet. Her poengterer hun at avisenes beskrivelser av ungdomskulturen «i liten grad gir ungdommene en egen stemme; i stedet er det kilder til voksne autoriteters syn på ungdom.»²⁵ Eksemplet viser at avisene ofte kan ha som formål å komme med fakta om hvordan ting er, men ofte blir disse «faktaene» konstruert og påvirket gjennom journalistenes egne holdninger til samfunnet. I Myklebosts artikkel viser hun dermed at avisene ikke presenterer hvordan ungdomskulturen på 1950- og 1960-tallet faktisk var, men heller hvordan voksne journalister så på ungdomskulturen.²⁶ Levningsaspektet i avisen fører meg videre til den andre kildekritiske tilnærmingen som er av høy relevans for oppgaven, nemlig avisenes tilknytning til politiske partier.

Tjelmeland forklarer at avisene har helt siden slutten av 1800-tallet og utover siste del av 1900-tallet enten opptrådt med en direkte eller mer indirekte tilknytning til et politisk parti. Denne koblingen mellom presse og parti var under partipressentiden svært tydelig og klart for leseren, og i praksis skal denne koblingen i ettertid av *avpartifiseringen* ha skapt en nøytral presse. Likevel argumenteres det for at man også i dag kan se tendenser til politiske ståsted i pressen.²⁷ For oppgaven er denne tilnærmingen til avisene særdeles viktig. Da jeg ønsker å svare på hvordan Arbeiderpartiet har vinklet fortellingen om Alta-saken, vil aviser med tilknytning til Arbeiderpartiet være av stor relevans. Dette kommer blant annet fram gjennom ledere av avisene, eller andre høyt oppe i ledelsen, som ikke bare var sterkt tilknyttet Arbeiderpartiet, men som tok et sterkt standpunkt til Alta-saken. Tjelmeland skriver at «ein journalistikk som ikkje er farga av journalistens subjektive førestnader er umogeleg.»²⁸ Derfor vil enkeltaktører innenfor avisene, og deres syn på utbyggingen av Alta-Kautokeino vassdraget være viktig for å kunne svare på oppgavens problemstilling. Slike standpunkt vil ofte kunne vise seg tydelige i avisenes leder-innlegg. Leder av avisen, eller andre sittende i redaksjonen skrev daglig meninger angående aktuelle saker for avisen. Disse leder-innleggene ble som regel publisert fast under samme sider som leserinnlegg fra avisens lesere.

²⁵ Myklebost, 2002, s. 60

²⁶ Tjelmeland, *Aviser som historiske kjelder*, 2004, s. 121

²⁷ Tjelmeland, *Aviser som historiske kjelder*, 2004, s. 117

²⁸ Tjelmeland, *Aviser som historiske kjelder*, 2004, s. 117

Presentasjon av avisene:

Avisene gir ett innblikk i samfunnets debatt og syn på saken i forskjellige samtider. Omfanget av aviser som har blitt trykket er stort, og som Hallvard Tjelmeland skriver i *Aviser som historiske kjelder* har de «tatt tidas puls.»²⁹ Nettopp fordi det har blitt trykket og publisert store mengder aviser oppgjennom tiden, har det vært viktig å sette en tydelig avgrensning rundt bruken av avismaterialer. Dette for å ikke drukne i kildematerialet. For denne oppgaven har det blitt gjort et utvalg av tre aviser knyttet til arbeiderpartiet fra Finnmark, Tromsø og Oslo. Alle tre har tidligere fungert som presseorgan for Arbeiderpartiet, men skal som andre aviser etter *avpartifiseringen* av pressen ikke lenger hatt underliggende koblinger til de politiske partiene.³⁰ Likevel viser det seg ifølge Paul Bjerke at «det gamle partimønsteret framleis gjer seg gjeldande på kommentarplassen i avisene.» I likhet argumenterer Martin Eide for at «journalistideologien» i seg selv vil ta «parti» med enten høyre eller venstre siden.³¹ På grunnlag av dette vil avisene knyttet til den gamle Arbeiderpartipressen være interessante for vinklingen av saken både under og i ettertiden av konflikten.

De tre avisene som har blitt valgt ut for denne oppgaven er Finnmark Dagblad, Nordlys og Dagsavisen/Arbeiderbladet. De tre avisene vil kunne gi et innblikk i arbeiderpartiets fortellinger om Alta-saken. Utgaver fra de tre avisene gitt ut mellom periodene 1979 – 1982, 1985 – 1997 og 2010 - 2012 blir tatt i bruk for å belyse utviklingen av Arbeiderpartiets fortellinger om Alta-saken. Periodene som undersøkes er av stort omfang, og vil derfor granskes knyttet til hendelser hvor en ny oppblomstring av fortellingen, eller et tilbakeblikk på konflikten er sannsynlig. Forskjellige hendelser innenfor samepolitisk utvikling, som åpningen av sametinget og grunnlovsparagrafen for den samiske befolkningen er eksempler på dette. I avisene som har blitt gransket for oppgaven har jeg behandlet både journalist artikler, kommenter innlegg fra lesere og journalister, og ikke minst leder-innlegg fra avisenes redaktører og ledelse. Videre vil en presentasjon av de utvalgte avisene følge.

Finnmark Dagblad ble opprettet i Hammerfest av Hammerfest Arbeiderparti i 1913,³² og fungerer som en fylkes avis. Avisen tok et tydelig standpunkt angående Alta-saken, særlig

²⁹ Tjelmeland, *Aviser som historiske kjelder*, 2004, s. 114

³⁰ Tjelmeland, *Aviser som historiske kjelder*, 2004, s. 114

³¹ Tjelmeland, *Aviser som historiske kjelder*, 2004, s. 117

³² Aanesland, 2021, s. 17

under redaktør Reidar Nielsen (1974, 1982 -1989) og Per O. Figenschou (1980 - 1982). Begge var sterke støttespillere til utbyggingen av Alta-Kautokeino vassdraget.³³ Da avisen når ut til hele Finnmark fylke, er Finnmark Dagblad av relevans for å få et innblikk i hvilke saker lokalpartiet og lokalsamfunnet engasjerte seg mest i.

Avisen Nordlys ble etablert på Karlsøy i 1902, og var opprinnelig et Arbeiderblad.³⁴ Også under denne avisen gjør redaktør Reidar Nielsen seg gjeldende. Som tidligere nevnt var han en sterk forkjemper for utbyggingen av kraftverket, «både ut fra energipolitiske vurderinger og ut fra det prinsipielle standpunktet at et stortingsvedtak skulle respekteres».³⁵ Som redaktør for Nordlys skal Nielsen ha beordret 14 journalister til å avstå fra å rapportere om Alta-saken, ettersom at disse 14 var motstandere av utbyggingen.³⁶ Nordlys når ut over Troms og deler av Finnmark, og har et ønske om å opptre som en gjeldene landsdel avis. Avisen rekkevidde gir dermed en mulighet til å se saken fra et større perspektiv, nemlig fremstillingen av Alta-saken i landsdelen Nord-Norge.

Dagsavisen har også blitt valg av den grunn avisen opptrede som et presseorgan for Arbeiderpartiet. Avisen gikk lenge under navnet Arbeiderbladet, før den i 1997 under løsrivelsen fra partiet, skiftet navn til Dagsavisen.³⁷ I motsetning til de to andre avisenes baser innad i Nord-Norge, er Dagsavisen lokalisert i Oslo. Dagsavisen vil dermed gi et innblikk i hvordan Alta-saken ble fremstilt for befolkningen i hovedstaten, og som nasjonal avis vil den gi et innblikk i Arbeiderpartiets nasjonale fremstilling av Alta-saken. En sammenligning av disse tre avisene, og deres fremstillinger av Alta-saken, vil kunne belyse forskjellige vinklinger og presentasjoner av Alta-saken innad i partiet. Med andre ord vil de tre avisene kunne åpne for et tydeligere innsyn i en eventuelt splittet eller lik fremstilling av saken innad i arbeiderpartiet.

Memoarer:

I tillegg til aviser er det flere viktige kilder som er av høy relevans for denne oppgaven. Odvar Nordlis memoar *Min vei*, og Gro Harlem Brundtlands memoar *Mitt liv* vil i likhet med

³³ Aanesland, 2021, s. 18

³⁴ Tjelmeland & Christensen, Flammende budbringer, 2003, ss. 11-13

³⁵ Tjelmeland & Christensen, Flammende budbringer, 2003, s. 321

³⁶ Tjelmeland & Christensen, Flammende budbringer, 2003, s. 322

³⁷ Steinkjer, Mode. 12.05.2014.

avisene fungere som primærkilde for denne oppgaven. Memoarene vil gi et innblikk i enkeltaktørers egne tilnærming til hendelsen i ettertid. Der memoarene er brukt som kilder for å besvare oppgavens problemstilling, blir de på likt sett som avisene tatt i bruk som levninger. De forteller ikke historien nødvendigvis slik den faktisk var, men har et motiv for sin vinkling av fortellingen. Som tidligere statsministere og politikere sittende i høye posisjoner, har disse memoarene et klart budskap de ønsker å formidle. I bruken av slike memoarer er det derfor viktig å huske på at målet kan være å irettesette tidligere hendelser, eller skape validering rundt vanskelige valg som ble gjort i fortiden. På grunn av dette vil det være svært viktig å være kritisk til vinklingene av fortiden som presenteres i memoarene. Som Olav Svein Stugu kommenterer i sin bok; *Historie i bruk*, er det ikke «(...) fortida som skal forklaras, det er notida som ser bakover og bruker fortida som retorisk arsenal.»³⁸

Fordi disse memoarene fungere som primærkilder i oppgave, er det viktig å poengtere nettopp hvordan enkeltaktørers fremstillingene av fortiden kan fungere som en del av det kollektive minnet. Joakim Aalmen Markussen presenterer begrep «minneaktører» i sin avhandling. Begrepet har hentet inspirasjon fra Jay Winters begrep «sosiale agenter». Winters mener slike «sosial agenter» er selve byggeklossene av det kollektive minnet.³⁹ Med dette utgangspunktet vil enkeltaktører som forteller om fortiden, eller «minneaktører», være viktige kilder til fremstillingen av Alta-saken. Derfor er memoarene til Gro Harlem Brundtland og Odvar Nordli, samt radiointervjuet med Brundtland viktige fremstillinger sett i sammenheng med stiftelsen av sametinget, endringer i energiprognoser og andre utsagn fra viktige aktører koblet til Alta-saken betydningsfulle for denne oppgaven. Deres stemmer fungere som byggeklosser til det kollektive minnet om Alta-saken. Slik avisene er brukt, vil enkeltaktører her også virke formende på det kollektive minnet sett i lys av denne teorien. En videre drøfting av minnehistorie vil grundigere diskuteres i kapittel 2: *Minnehistorie og historiebevissthet*.

Arkivmaterialet:

I september 2022, helt i startfasen av denne oppgaven, besøkte jeg Arbeiderpartiets arkiv i Oslo. Til Arbark skrev jeg en e-post angående masteroppgaven, hvor jeg inkluderte det som

³⁸ Stugu, 2016, s.33

³⁹ Markussen, 2020, s. 36 Avhandling: *Krigshistoriens livsløp – samspillet, konkurransene og kampene om iscenesettelsen av Nord-Norges krigshistorie*.

på denne tiden var mitt foreløpige forskningsspørsmål. Ut ifra e-posten jeg sendte plukket arkivet ut materialet de mente ville være relevant for min oppgaven. Disse kildene inneholder blant annet et sammendrag av energimeldingen fra 1980, saker om både Alta-utbyggingen og lov om kulturminne i sammenheng med Alta-utbyggingen, og flere møteprotokoller fra sentralstyret. Materialet som viste seg å være av størst relevans for denne oppgaven i ettertid av besøkte, var Arbeiderpartiets sammendrag av energimeldingen fra 1980.

Litteratur:

I tillegg til avisene, memoarene og arkivmaterialet, har det blitt presentert flere viktige bøker i kapittelet om *tidligere forskning*. Av den presenterte litteraturen er *Finnmark Arbeiderparti – fra en håndfull til folkemakt* av særlig relevans for oppgavens problemstilling. Boken er skrevet av flere Arbeiderpartipolitikere og har som tidligere poengtert, et formål om å belyse hundreårs historien til Finnmark Arbeiderparti. Boken som kom ut i 2012 vil dermed fungere som en primærkilde for å belyse Arbeiderpartiets fremstilling av Alta-saken. I tillegg kan boken fungere som en god kilde for å belyse ulike fremstillinger innad i Arbeiderpartiet i en sammenlign med andre kilder.

Kapittel 2: Minnehistorie og historiebevissthet

Minnestudiet

I 1970-åra ble arbeidsfokuset innad i historiefaget utvidet, og innsamlinger av minner gjennom intervjuer ble mer og mer vanlig som kildegrunnlag for forskning.⁴⁰ Begrepet minne har lenge vært viktig innenfor humaniora og samfunnsvitenskapen, men har ifølge Joakim Aalmen Markussen ikke blitt omtalt som et eget forskningsfelt før rundt årtusen skiftet.⁴¹ Sara Gensburg presenterer Maurice Halbwach som grunnleggeren av minnestudiet.⁴² Halbwach publiserte sin sosiologiske teori om minnet gjennom boken *'On Collective Memory'* som ble gitt ut i 1925.⁴³ Hans ideer fikk likevel ikke internasjonal annerkjennelse innenfor forskningsfeltet før rundt slutten av 1900-tallet.⁴⁴ Innenfor historiefaget har minnestudiet som eget forskningsfelt åpnet opp for en ny tilnærming til fortiden. Fordi minne og historie ofte overlapper har det vist seg vanskelig å skape et tydelig skille mellom de to tilnærmingene til fortiden.⁴⁵

Halbwach var den første sosiologen som argumenterte for at våre forestillinger om fortiden er knyttet til, og blir påvirket av nåtidens forståelse av problemløsning. Forståelsen av fortiden er dermed sterkt knyttet til hvordan man opplever nåtiden.⁴⁶ Både minnene og historien ser seg tilbake til fortiden fra en bestemt nåtid. Olav Svein Stugu forsøker å skille mellom begrepene ved å se på hvordan de tilnærmer seg fortiden. «Minne ser bakover frå ei bestemt no tid, medan historie som forskningsfag har som mål å vise kva som faktisk skjedde, og kvifor det gjekk som det gjekk.»⁴⁷ Denne forklaringen på forskjellen mellom minne og historie fremstiller minnet som en mindre kritisk tilnærming, og mer påvirket av samtiden i forhold til historiefaget som ønsker å se tilbake på fortiden slik den faktisk var. Likevel er denne positivistiske holdningen om at historien kan bli reproduisert *slik den egentlig var* ikke

⁴⁰ Kaldal, 2016, s. 32

⁴¹ Markussen, 2020, s. 30

⁴² Gensburg, 2016, ss. 397-398

⁴³ Gensburg, 2016, s. 398

⁴⁴ Markussen, 2020, s. 30

⁴⁵ Markussen, 2020, s. 30

⁴⁶ Gensburg, 2016, s. 399

⁴⁷ Stugu, 2016, s. 29

lenger et realistisk mål innad i historiefaget.⁴⁸ Dagens historikere er bevisste på at historien er reproduksjoner av fortiden som blir påvirket av forskerens egne erfaringer og standpunkter. Markussen beskriver dette slik: «Historikerens samtidskontekst, institusjonelle og geografiske tilhørighet, alder og kjønn ville være med på å forme hans eller hennes opplevelser av hva som var viktig ved kildematerialet, og dermed også fremstillingen av det som har skjedd.»⁴⁹

Kildematerialet «snakker» ikke av seg selv, men blir kommunisert gjennom tolkningsarbeidet til historikerne, slik han eller hun har tolket kilden. Dette vil ikke si at man kan vinkle kildene akkurat slik man selv ønsker, nettopp fordi det ligger et krav om begrunnelse for tolkningsarbeidet som er gjort. Både historie og minner må tolkes for å kunne fungere som historie eller minner. Fortid som ikke bearbeides gjennom enten mentale- eller forskningens tolkningsprosesser er fortid som ikke blir husket. Ingard Kaldal omtaler den fortiden som ikke gjennomgår et tolkningsarbeider som taus fortid: «Alt som finnes i fortida, *uten* tolkning blir *taust*.»⁵⁰

Selv om begge tilnærmingene til fortiden må gjennom en tolkningsprosess for å eksistere, finnes det et skille mellom de to begrepen nettopp i dette tolkningsarbeidet. Stuge skriver at «minna er knytta til ei mangfoldig livsverd og tener som råstoff for historia.»⁵¹ Minner knytter seg altså til en samtids forståelse av verden, og tolker ut ifra sannheter og verdier knyttet til samtidens sannheter. Slike erindringsprosessen kan videre bli tatt i bruk av historikere som «råstoff for historia.»⁵² Videre forklarer Stugu at «historia er forteljingar som blir lausrivne frå minna og konstruert og reprodusert gjennom andre typar prosessar.»⁵³ Prosessene Stugu skriver om her er etablerte kriterier innenfor forskningsmiljøet. Kriteriene stiller krav til etterprøvbarehet og åpenhet rundt fremgangsmetoder for forskningsarbeidet. I motsetning opptrer minnet som en personlig erindringsprosess hvor etterprøvbarehet ikke lar

⁴⁸ Markussen, 2020, s. 30

⁴⁹ Markussen, 2020, s. 30

⁵⁰ Kaldal, 2016, s. 75

⁵¹ Stugu, 2016, s. 29

⁵² Stugu, 2016, s. 29

⁵³ Stugu, 2016, s. 29

seg gjøre.⁵⁴ Minnet vil alltid opptre som et samtidig fenomen hvor nåtiden påvirker bildet av fortiden. Historien har et ønske om å representere fortiden slike den faktisk var.⁵⁵

Det kollektive minnet

Innenfor minnestudiet har det oppstått en debatt rundt eksistensen av det kollektive minnet. Aleida Assmann er en av dem som har deltatt i denne debatten. Hun introduserer sitt bokkapittel i boken *Performing the past* med å poengtere at det er bred enighet rundt tanken om det individuelle minnet. På den andre siden viser hun til Susan Sontage da hun går inn på debatten rundt hvor vidt det kollektivt minne eksisterer. Susan Sontage anerkjenner ikke begrepet kollektivt minne, og mener at «Alle minner er individuelle, ikke reproduerbare – og dør med hver enkelte person.»⁵⁶ Assmann argumenterer mot Sontages syn, og mener hun ikke tar høyde for to viktige faktorer innenfor prosessen av det å minnes. For det første argumenterer hun for at individers minner er knyttet sammen gjennom samtaler. Disse samtalene eksisterer dermed mellom to eller flere bevisste sin, og må ta høyde for symbolikk og språkets egne systemer. Dermed er ikke disse minnene lenger adskilte og eksklusive for det ene individet. «they can be exchanged, shared, corroborated, confirmed, corrected, disputed – and last but not least written down, which preserves them, (...)».⁵⁷ For det andre poengterer hun at semantisk minne må ha blitt konstruert og lagret gjennom kollektive prosesser, og vil derfor ikke eksistere som egne individuelle minner alene. Likevel kritiserer hun begrepet *kollektivt minne* for å ta et for bredt utgangspunkt. Selv mener hun at man innad i det kollektive minnet må skille mellom sosiale, politiske og kulturelle minner.⁵⁸

Olav Stugu presenterer et litt mindre komplisert bilde av det kollektive minnet da han skriver at «der mange menneske har parallelle minne, blir minnet ein kollektiv storleik».⁵⁹ De fleste minner er også ifølge Stugu knyttet til språket enten gjennom det å huske tilbake til en annen tid eller et annet sted, eller gjennom innlærte kunnskaper. På grunn av denne tilknytningen til

⁵⁴ Stugu, 2016, s. 30

⁵⁵ Stugu, 2016, s. 31

⁵⁶ Assmann, 2012, s. 36 (min oversettelse)

⁵⁷ Assmann, 2012, s. 36

⁵⁸ Assmann, 2012, s. 40 -44

⁵⁹ Stugu, 2016, s. 24 -25

det språklige, argumenterer Stugu for at minner alltid i en større eller mindre grad vil være en del av det kollektive.⁶⁰

På samme måte som Aleida Assmann kritiserer begrepet for å være lite spesifikt, uttrykker Jan Assmann sin kritikk mot begrepet gjennom å presentere sine to begreper: *kommunikative minner* og *kulturelle minner*. Han viser til Halbwachs da han poengterer at minner blir både formidlet sosialt, og er knyttet til en gruppe mennesker. Dette er det Assmann kaller for det kommunikative minnet. Assmann poengterer og at alle språklige utvekslinger har visse spilleregler som regulerer utvekslingen av minnene. Han viser igjen til Halbwachs da han skriver at individene som deltar i en samtale ikke er «just a set of people»⁶¹ men heller forskjellige grupper som henger sammen gjennom deres felles forståelse av fortiden. I følge Assmann mente Halbwachs slike grupper kunne være alt fra «familier, nabolag, profesjonelle grupper, politiske parti, interesse grupper, etc., og helt opp til å inkludere nasjoner.»⁶² Hver person tilhører flere slike grupper og får derfor innblikk i flere kollektive selvbilder og minner.⁶³ Det kommunikative minnet er sterkt knyttet til hverdagen og nåtiden. Mens det kulturelle minnet lever i fortiden. Assmann poengterer at i enkelte situasjoner har det kulturelle minnet vist seg og blitt tatt vare på i over tusen år. Slike minner kan for eksempel være tekster, ritualer eller monumenter. Igjen viser skille mellom minne og historie å overlape, men som nevnt tidligere vil tilnærmingen til fortiden vise et klarere skille også på det Assmann kaller for kulturelt minne, og historie som fag. Det kulturelle minnet er altså minner som selv har blitt kommunisert i en samtid, og bevart gjennom generasjoner eller tekster og skulpturer. I forskjell til historien som ønsker å konstruere fortiden nærmest slik den var, vil de kulturelle minner bli sett tilbake på gjennom øynene til en vis samtid.

Skillet mellom det kommunikative og det kulturelle minnet er altså deres tilknytning til nåtiden. Det kommunikative minner oppstår gjennom språklige utvekslinger, og i overgangen hvor slike minner blir tatt vare på over tid omdannes de til kulturelle minner som gruppen(e) kan hente fram igjen i nye kommunikative utvekslinger av minner.⁶⁴ Ved å introdusere disse

⁶⁰ Stugu, 2016, s. 26

⁶¹ Assman, 1995, s. 127

⁶² Assman, 1995, s. 127

⁶³ Assman, 1995, s. 127

⁶⁴ Assman, 1995, s. 127 - 129

to begrepene bringer Assmann frem et forslag for en dypere forståelse av det kollektive minnet slik Halbwachs tidligere presenterte begrepet. Hans bidrag gjør det også mulig å se en tydelig kobling mellom det kollektive minnet og historiebevissthet, nemlig forholdet mellom fortid, nåtid og fremtid.

Historiebevissthet

Historiebevissthet var tidligere forstått gjennom det å ha kunnskap om fortiden. Uten denne nødvendige kunnskapen om fortiden var man historieløse, og manglet derfor historiebevissthet.⁶⁵ Rundt 1980-tallet spredte det seg en ny tolkning av begrepet i Tyskland, og i 1996 publiserte didaktikeren Bernard Eric Jensen sin tolkning av begrepet historiebevissthet. Jensen plasserte samspillet mellom fortiden, nåtiden og fremtiden i senteret av begrepet da han skrev «at fortiden er til stede i nutiden som erindring og fortidsfortolkning, og at fremtiden er tilstede som et sæt forventninger.»⁶⁶ Jensen forståelse av historiebevissthet tar avstand til historiefaget som selv ønsker å fokusere på fortiden, og viser at historiefaget i skolen har store muligheter for å skape en forståelse av egen samtid, fortid, og fremtid blant elevene.⁶⁷ Alle har en vis form for historiebevissthet, men i hvor stor grad man selv er reflektert over samspillet mellom fortid, nåtid og fremtid variere.⁶⁸ Dynamikken mellom de tre tidsdimensjonene påvirkes i begge retninger. Folkenborg forklarer denne dynamikken slik: «Nye perspektiver på fortiden kan forme nye fremtidsperspektiver, på samme vis som nye fremtidsperspektiver kan skape nye forestillinger om fortiden.»⁶⁹

Begrepet har i første omgang stor betydning for historie som et skolefag, men kan være interessant å se nærmere på i sammenheng med historiskforskning der minne utforskes. For denne oppgaven kan vi trekke linjer mellom J. Assmanns inndeling av det kollektive minnet og forståelsen av samspillet mellom fortid, nåtid og fremtid. Assmann forklarer at det kommunikative minnet henger sammen med nåtiden, og at det kulturelle minnet har etablert seg som fortid, og kan hentes frem igjen til samtiden. Slik Jensen forklarer historiebevissthet er både erindring og fortidsfortolkning deler av prosessen til samspillet mellom fortid, nåtid

⁶⁵ Folkenborg, 2018, s. 25

⁶⁶ Lund, 2020, s. 27

⁶⁷ Lund, 2020, s. 28

⁶⁸ Folkenborg, 2018, s. 27

⁶⁹ Folkenborg, 2018, s. 23

og fremtid. Setter man begrepene opp mot hverandre kan man se at minne og historiebevissthet henger tett sammen. Det er også mulig å se hvordan det kan oppstå flere ulike kollektive minner i forskjellige grupper, og hvordan dette legger grunnlaget for flere tolkninger av fortiden, nåtiden og fremtiden.

Fortelling

Olav Svein Stugu presenterer begrepet fortelling som en språklig fremstilling knyttet til forestillinger. Stugu knytter videre forestillinger til minnebegrepet slik han selv presenterer det i sin bok. Han skriver at forestillinger «er i utgangspunktet eit omgrep som er knytt til mentale prosessar og kva menneske trur og meiner».⁷⁰ Disse mentale prosessene som Stugu beskriver som forestillinger, blir vider knyttet til fortellinger i den forstand at de er med i utformingen av fortellingene. På samme måte vil fortellinger være viktige for å kunne utarbeide nye eller flere forestillinger.⁷¹

Joakim Aalmen Markussen poengterer at fortellinger aldri vil basere seg på en enkelt fortellerstemme. Bøker vil heller ikke alene bli brukt som materialet for utarbeiding av fortellinger. Han oppsummerer det slik: «I stedet er det snakk om summen av en lang rekke stemmer som snakker om det samme.»⁷² Markussen forklarer videre at fortellinger bygges opp av flere handlinger av historiskeaktører, som er med på å rekonstruere ulike eller én versjoner av hva som skjedde.⁷³ Dette kaller han for den sosiale fortellingen, som alltid vil produseres kontinuerlig med forskjellige stemmer. Videre vil dette bety at aktørene som konstruerer den sosiale fortellingen selv tar valg i hva som skal fremheves og fokuseres på. «Én hendelse, ett perspektiv, eller én persons opplevelser»⁷⁴ vektlegges av formidleren. Dette vil også bety at andre vinklinger og perspektiver ikke blir vektlagt.⁷⁵

⁷⁰ Stugu, 2016, ss. 16-17

⁷¹ Stugu, 2016, s. 16-18

⁷² Markussen, 2020, s. 38

⁷³ Markussen, 2020, s. 37 - 38

⁷⁴ Markussen, 2020, s. 38

⁷⁵ Markussen, 2020, s. 38

Oppsummerende betraktninger

I fremstillingen av Alta-saken kan man velge å fokusere på ulike aspekter i fortellingen. Samiske perspektivet, natur og vern, ressurser og arbeidskraft er noen av temaene rundt konflikten som har blitt vektlagt i forskjellige konstruksjoner av fortellingen under, og i ettertiden av saken. For denne oppgaven er det perspektivene til Arbeiderpartiet som ligger i fokus. Oppgaven vil med andre ord få frem Arbeiderpartiets ulike forsøk eller ønsker om å forme den sosiale fortellingen, og hvordan deres fortellerstemme har uttrykket seg forskjellig innad i partiet lokalt og nasjonalt, og endret seg over tid. Som nevnt under *Problemstilling og hypotese* er det viktig for oppgaven å avklare enkeltaktørens posisjon som Arbeiderpartiets stemme. I dette kapitlet har jeg trukket frem teori som har fungert som stor inspirasjon i mitt studie. I undersøkelsen og arbeidet med kildene er det disse teoriene som har preget min tilnærming. Som vist i kapitlet vil en fortelling aldri basere seg på en stemme alene, derfor har det vært viktig å samle inne flere ulike stemmer knyttet til Arbeiderpartiet. Dette har jeg gjort ved å ta i bruk ulike kildematerialer. Deres fortellinger og fremstillinger av Alta-saken vil samlet fungere som byggeklosser for det kollektive minnet, og legge føringen for hva som skal huskes og hva som skal glemmes.

Kapittel 3: Bakgrunn og planer for utbyggingen

Tanker rundt utbyggingen av et kraftverk i Alta-Kautokeino vassdraget hadde sin eksistens helt tilbake til 1910. Likevel ble disse planene ikke realisert før i sluttfasen av 1900-tallet. Rapporten *Problemet Nord-Norge*, som ble publisert i 1951, viste at Finnmark kun stod for 6% av bruttonasjonalproduktet, men utgjorde 12% av befolkningen i landet. Denne rapporten førte til en omstilling blant de lokale politikerne, og den økonomiske eliten i Nord-Norge på 50-tallet. Modernisering av industrisamfunnet i Nord-Norge var nå svært ønskelig, og ble oppfattet som stekt nødvendig.⁷⁶ En utbygging av Alta-Kautokeino vassdraget ville bidra til denne moderniseringen av industrisamfunnet. I starten av 60-årene smittet disse tankene om behovet for kraftverksutbygging og industriutvikling seg ut til lokalbefolkningen.⁷⁷ En større debatt angående vekst vs. vern spredte ut i forskjellige lokale områder i landet.

Arbeiderpartiet, som satt i regjering store deler av 60- og 70-tallet⁷⁸ opplevde flere heftige debatter angående vekst vs. vern innad i partiet. Miljøminister Gro Harlem Brundtland argumenterer hardt for vern, noe Olje og Energiminister Bjartmar Gjerde kunne fyre seg kraftig opp mot. Debattene skal ha slått så harde gnister at Gjerde under en anledning skal ha bedt om å få tre ut av regjeringen fordi han følte lite solidaritet rundt egne oppfatning av saken.⁷⁹ Vekst og kraftutbygging vant frem flere plasser, både i Aurlandsdalen og Mardøla. Det viste seg at et flertall representanter fra Arbeiderpartiet var sterke forkjempere for vekst.⁸⁰

I 1968 ble en helt ny plan for utbyggingen av Alta-Kautokeino vassdraget presentert. Denne planene var utarbeidet av Vassdragsdirektoratet, NVE. Planene som ble presentert innebar et 56 kilometer lang magasin som ville holde på om lag 800 millioner kubikkmeter vann.

Demningen ville legge både samebygden Måze, med sine da 400 innbyggere, og riksveien under vann. De nye planene hadde enorme dimensjoner, dette gjorde at flere i lokalbefolkningen nå stilte seg kritisk til utbyggingen. Enkelte hadde troen om at myndighetene ville være fornuftige og ikke sette i gang planer av slike dimensjoner.⁸¹

Konflikten bygde seg opp da flere i lokalbefolkningen organiserte seg i Aksjonskomiteen mot

⁷⁶ Tjelmeland, Stat, ideologi og økonomi 1935 - 1995, 1997, s. 190

⁷⁷ Eikeset, 2003, s. 342

⁷⁸ Robertsen, 2012, s. 434

⁷⁹ Nyhamar, 1990, s. 322

⁸⁰ Nyhamar, 1990, s. 321

⁸¹ Eikeset, 2003, s. 342-343

neddemming av Masi.⁸² Rundt 1970 vokste motstanden og tok nå med miljøvern i betraktning.⁸³ Den 22. oktober 1970 ble det publisert artikler i lokalavisene hvor hovedstyret i NVE ga beskjed om at planen var satt i gang. Desember 1970 stemte Finnmarks fylkesting enstemmig for utbyggingen, og en eventuelt oppdemming av Måze. Alta Arbeiderparti, som satt med flertall mellom 1967 – 1971, var sterke forkjempere for utbyggingen. Flertallet partiet hadde gjorde det problematisk for de andre partiene å forhindre utbyggingen. Likevel bla Arbeiderpartiet møtt med sterk motstand, både på vedtakene gjort i formannskapet og i kommunestyret.

Stortinget vedtok et varig vern av Måze våren 1973, resten av vassdraget var det videre uenigheter om. Statskraft la frem et forslag til utbygging, juni 1974. Dette forslaget var langt mindre omfattende enn forslaget fra 1968, og tok ikke med Måze i utbyggingsplanene.⁸⁴ Ved slutten av 70-åra og inngangen av 80-tallet ble konflikten drastisk forsterket. Folkeaksjonen mot utbyggingen av Alta-Kautokeino-vassdraget ble opprettet den 12. juli 1978.⁸⁵ Gruppen argumenterte hardt for utbyggingens ødeleggelse av reinbeite, ferdselsveier for samisk befolkning, og samenes rett til land og vann som urbefolkning.⁸⁶ Stortingets sluttbehandling av saken var satt til den 30. november 1978. Fram mot denne datoen ble blant annet underskriftskampanjer, demonstrasjoner, fakkeltog, involvering av presse og medlemsverving viktig for motstandsgruppene. Likevel vedtok Stortinget med 90 mot 36 stemmet for utbyggingen av Alta-Kautokeino vassdraget.⁸⁷ Arbeiderpartiet hadde gjennom tiår oppfordret til mer utbygging av vannkraft i Norge, og blant flere Arbeiderpartifolk fantes det en sentral mentalitet om at «vannkraft var selve forutsetningen for industriell vekst i Norge, og grunnlaget for økt produksjon.»⁸⁸ Denne tankegangen og oppfatningen av behovet for kraftutbygging gjorde det dermed vanskelig for partiet da motstanden økte i så stor grad som den gjorde rundt overgangen til 1980-åra.

⁸² Eikeset, 2003, s. 344

⁸³ Eikeset, 2003, s. 344 - 345

⁸⁴ Eikeset, 2003, s. 346

⁸⁵ Eikeset, 2003, s. 351

⁸⁶ Eikeset, 2003, s. 350

⁸⁷ Eikeset, 2003, s. 351 -352

⁸⁸ Nyhamar, 1990, s. 323

Folkeaksjonen vedtok opptrapping for å forhindre utbyggingen på et møte 24. januar 1979. Alle lovlige midler ville bli tatt i bruk, men om nødvendig ville sivil ulydighet bli oppfordret til blant befolkningen i Alta og Kautokeino.⁸⁹ Bruk av sivil ulydighet provoserte flere, og ble av mange sett på som en trussel mot demokratiet. Motstanderne argumenterte for at Stortinget handlet på tvers av lokaldemokratiet, og dermed mente man at sivil ulydighet var den eneste måte å bli hørt på. Juli 1979 startet anleggsarbeidet på Stilla. 5. juli ble de møtt av 32 personer som forsøkte å stanse arbeidet, dette gjentok seg dagen etter. Området de okkuperte fikk navnet *Nullpunktet*. Dette var et område NVE selv hadde betegnet som en trang passasje. Detsika-leiren åpnet 7.juli og vokste seg større til et lite samfunn med søppelpatrulie, vaktholdere, informasjonsbod og mer.⁹⁰ 9. oktober 1979, i etterkant av Odvar Nordlis avslag på stans av anleggsarbeidet, gikk syv samer fra Samisk aksjonsgruppe ut i sultestreik. Dette skapte stor nasjonal og internasjonal oppmerksomhet hvor urbefolkningsgrupper fra hele verden sendte sine støtteerklæringer til de samiske sultestreikerne. Konflikten utviklet seg videre med nye spørsmål om samisk rett til land og vann.⁹¹ Disse spørsmålene utsatte anleggsarbeidet på den måten at Regjeringen flere ganger besluttet å ta planene opp for høring i Stortinget. Flere rettslige domstoler ønsket også å ta saken opp til betraktning⁹², men konflikten resulterte i en utbygging av Alta-Kautokeino vassdraget hvor demningen stod ferdig i 1986, og ble satt i drift våren 1987.⁹³

⁸⁹ Eikeset, 2003, s. 353

⁹⁰ Eikeset, 2003, s. 353-355

⁹¹ Eikeset, 2003, s. 357

⁹² Eikeset, 2003, s. 367

⁹³ Eikeset, 2003, s. 368

Kapittel 4: Arbeiderpressen og Alta-saken 1979 – 1982

I dette kapittelet vil jeg presenterer funn fra de tre utvalgte arbeiderpartiavisene som gir et innblikk i hvordan Arbeiderpartiets presseorganer omtalte den stadige eskalerende situasjonen i Alta fra 1979 -1982. Kapittelet fungerer som et samtidsstudium hvor hovedmålet er å presenterer Arbeiderpressens tilnærminger til Alta-saken under den pågående konflikten. Eksemplene og funnen gjort i dette kapittelet vil senere ses i sammenheng med Arbeiderpartiets fremstillinger av saken i ettertid av konflikten. Enkelte funn vil fungere som beretninger hvor avisen viser til hendelser, taler eller utsagn fra medlemmer av Arbeiderpartiet både lokalt og nasjonalt. Disse vil kunne trekkes frem i senere kapitler og bli sett nærmere på i sammenheng med andre hendelser som har tatt sted i senere tid. Andre avissaker vil analyseres gjennom deres retorikk og valg av bilder. Slike funn vil belyse Arbeiderpartiets sterke ønske om gjennomføringen av utbyggingen under perioden kapittelet tar for seg.

De første konfrontasjonene og kommune og fylkestingsvalget i 1979

Perioden mellom mai 1979 – desember 1979 var preget av en stor debatt angående utbyggingen av Alta-Kautokeino vassdraget. Både opprettelsen av Destika-leiren, og flere konfrontasjoner mellom demonstranter og anleggsarbeidere, borgervernet og politiet finner sted i denne perioden.⁹⁴ Alt dette kom i regi av vedtaket den 30. november 1978 hvor Stortinget hadde besluttet at utbyggingen av Alta-Kautokeino vassdraget skulle gjennomføres.⁹⁵ Pressen fulgte nøye med på utviklingen i Alta, og rapporterte hyppig for å oppdatere om saken.

Bare få dager etter de første konfrontasjonene i Stilla, publiserer Finnmarks Dagblad den 25. juli. 1979, et intervju med daværende miljøminister Gro Harlem Brundtland. I intervjuet blir det ytret et tydelige standpunkt i favør for utbyggingen av Alta-Kautokeino vassdraget. Brundtland sier dette i intervjuet:

«Jeg har forståelse for de følelser og det engasjement som knytter seg til utbyggingen av Alta/Kautokeino-vassdraget i Finnmark». Videre anerkjenner hun at det ligger ulike

⁹⁴ Hjorthol, 2006, s. 190-191

⁹⁵ Hjorthol, 2006, s. 189

interesser til grunne i slike saker, men legger videre til: «Her står en overfor det dilemma at vi ikke kan verne alt det som ville være ønskelig.»⁹⁶

Brundtland som satt som miljøvernminister og var en sterk forkjemper for vern av flere vassdrag i Stortingsdebattene, støtter her regjeringens vedtak om utbyggingen av Alta-Kautokeino vassdraget. Tidligere samme år reiste Brundtland til Lakselv i Karasjok, for å holde 1. mai tale. Her ble hun kledd i kofte⁹⁷ og talte om det Arbeiderpartiet oppfattet som et truende høyreparti i vinden. En gruppe mennesker fra Masi-avdelingen av folkeaksjonen mot Alta-utbyggingen møtte opp til Brundtlands tale. Med seg hadde de plakater, og gjennomførte en fredfull demonstrasjon. Til dette kunne Brundtland kommenterte: «- Jeg syntes bare det er naturlig at folk benytter denne anledningen til å markere synspunktene sine, og jeg har også forståelse for det standpunktet de har tatt».⁹⁸

I september 1979 ble det holdt kommune- og fylkestingsvalg. Avisene rapporterer om en voldsom nedgang for Arbeiderpartiet. Totalt fikk partiet nasjonalt 39,5 prosent av stemmene. Noe som tilsvarte en tilbakegang på 6,3 prosent i forhold til stortingsvalget to år tidligere. Kun Hedmark, Oppland og Finnmark satt igjen med fylkesordførere fra Arbeiderpartiet etter valget.⁹⁹ Finnmark Dagblad rapporterer om en tilbakegang i Finnmark fylkesting på 4 prosent, og en total oppslutning på ca. 46 prosent. Avisen knytter denne nedgangen til Alta-saken, og forklarer valgresultatet slik: «Valget i Alta har slått kraftig ut, også på fylkesplan, og utbyggingen av Alta/Kautokeinovassdraget har helt sikkert vært en medvirkende årsak til Arbeiderpartiets svake valg i fylket.»¹⁰⁰ Videre kommenterer avisen på Høyres oppsving i valget, og kritiserer partiet for å ha forvirret velgerne ved å ikke ha tatt et tydelig standpunkt i kraftutbyggingssaken: «Rett nok har Høyres Alta-representanter gjort de mest halsbrekkende politiske øvelser for å holde en fot i hver leir i utbyggingssaka, og det ser ut til at dette har skapt nok forvirring til at velgerne ikke har straffet Høyre i samme grad som AP i denne saken.»¹⁰¹

⁹⁶ Wiik, Jon. 25.07.1979. Finnmark Dagblad, s.10

⁹⁷ Andresen, Evjen, & Ryymin, 2021, s. 374

⁹⁸ Mikkelsen, Anstein. 01.05. 1979. Finnmark Dagblad, s. 10

⁹⁹ Nyhamar, 1990, s. 339

¹⁰⁰ Finnmark Dagblad, u.s. 18.09.1979, s. 10

¹⁰¹ Finnmark Dagblad, u.s. 18.09.1979, s. 10

Utbyggingen i Alta blir igjen brukt som en forklaring på valgresultatet i et intervju med daværende fylkesordfører for Finnmark Arnulf Olsen, den 19. september 1979 under overskriften «AP vil fortsatt stå i spissen for utvikling».¹⁰² Olsen mener valgresultatet skyldes både den nasjonale tilbakegangen for partiet og utbyggingssaken i Alta. Han forklarer det slik:

«- Nei den generelle tilbakegangen skyldes nok at Arbeiderpartiet har sittet med ansvaret i en vanskelig periode. I Finnmark har ressursproblemene hatt store virkninger, og den generelle innstrammingen i økonomien har heller ikke virket til vår fordel. Det er forsåvidt forhold vi må regne med ville slå ut negativt.»¹⁰³ Videre kommenterer Olsen på partiets vei fremover: «Arbeiderpartiet har aldri unndratt seg ansvar, og selv om vi ikke lenger har flertall vil vi i kraft av at vi fortsatt er det desidert største partiet, med dobbelt så mange representanter som neststørste parti, stå(r) i spissen for utviklingen av dette fylket».¹⁰⁴

Valget av overskrift og fylkesordførers utsagn viser både at Arnulf Olsen, som medlem av Arbeiderpartiet og fylkesordfører for Finnmark, er preget av det Jostein Nyhamar skriver var en barnelærdom blant sentrale Arbeiderfolk, at «vannkraft var selve forutsetningen for industriell vekst i Norge, og grunnlaget for økt produksjon.»¹⁰⁵ Olsen ser på utviklingen av fylket som et ansvar som ligger hos Arbeiderpartiet, selv da det rene flertallet i fylkestinget røyk som en følge av valget. Overskriften «AP vil fortsatt stå i spissen for utvikling» kan derimot reflektere synet til avisen selv. Da valgresultatene viser en sterknedgang for Arbeiderpartiet, gir overskriften et inntrykk av at det fortsatt er Arbeiderpartiet som sitter med makten i fylket. Det er ingen tvil om at Arbeiderpartiet i Finnmark og Finnmark Dagblad her stiller seg sterkt bak utbyggingen av Alta-Kautokeino vassdraget. Artikkelen blir publisert under en periode hvor flere demonstrasjoner tok sted i Stilla. At «utviklingen» avisen og Arbeiderpartiet sikter til innebærer utbyggingen av Alta-Kautokeino-vassdraget er det liten tvil om.

I hovedstaten ble ikke Alta-saken direkte nevnt som en påvirker av valget. Arbeiderbladet setter heller fokuset på selve valgkampen som ifølge dem; «skapte usikkerhet i store

¹⁰² Finnmark Dagblad, u.s. 19.09.1979, s. 6

¹⁰³ Finnmark Dagblad, u.s. 19.09.1979, s. 6

¹⁰⁴ Finnmark Dagblad, u.s. 19.09.1979, s. 6

¹⁰⁵ Nyhamar, 1990, s. 323

velgergrupper omkring Arbeiderpartiets holdninger og standpunkt. Vi tenker her på holdninger til kristne verdier og standpunktene i skattespørsmålene.»¹⁰⁶ 18. september 1979, dagen etter valget, rapporterer avisen om en konfrontasjon mellom demonstranter og politiet den. Politiet skal ha avblåst aksjonen mot demonstrantene i 16-tiden, ettersom demonstrantene da hadde lenket seg fast i anleggstraseen. Rundt 70 -80 demonstranter hadde blitt fraktet bort og bøtelagt.¹⁰⁷ Artikkelen blir videre fulgt opp med en deloverskrift hvor det står skrevet «- MISBRUK AV VALGDAGEN mener Berge Furre»¹⁰⁸ Berge Furre, som på denne tiden satt som formann i sosialistisk venstreparti, sa dette til avisen:

«- Dette er grovt misbruk av det symbol på folkestyret som valgdagen er ment å være. Jeg har en sterk mistanke om at myndighetene har valgt tidspunktet helt bevisst i håp om at politi-aksjonen mot demonstrantene skal drukne i pressens og NRK's va(l)gdekning.»¹⁰⁹

Arbeiderbladet skriver videre at de ikke har noe tro på en slik effekt som Furre beskriver, og at de ikke fikk noen kommentar fra Gro Harlem Brundtland. Olje og energiminister Bjartmar Gjerde hadde derimot dette på hjerte: «Stortingets bedtak (vedtak) er lovlig fattet, utbyggingsarbeidet bør få gå sin gang uforstyrret.»¹¹⁰ Stortingspresident Guttorm Hansen kommenterer også på politiaksjonene som ble utført under valgdagen. Her skriver Arbeiderbladet at stortingspresidenten «er trolig den parlamentariker som har gått hardest ut mot ulydighets-aksjonen Alta.» Videre skal Hansen ha ment dette om situasjonen: «- Vi har visst at dette kom til å skje. Demonstrantene har selv lagt opp til det».¹¹¹ Både Gjerde og Hansen viser igjen et klart medhold til utbyggingen, og en sterk kritikk mot demonstrantenes bruk av sivil ulydighet.

Under samme artikkel skriver Arbeiderbladets journalist Petter Nome om avisen Dagbladet. Han presenterer avisen slik: «Dagbladet er den dagsavisen som foruten klassekampen og

¹⁰⁶ Arbeiderbladet, u.s. 19.09.1979. s. 4

¹⁰⁷ Arbeiderbladet, u.s. 18.09.1979., s.9

¹⁰⁸ Nome, Petter. 18.09.1979. Arbeiderbladet, s.9

¹⁰⁹ Nome, Petter. 18.09.1979. Arbeiderbladet, s.9

¹¹⁰ Nome, Petter. 18.09.1979. Arbeiderbladet, s. 9

¹¹¹ Nome, Petter. 18.09.1979. Arbeiderbladet, s. 9

Alta-posten, har ført det varmeste forsvaret for «sitt-ned-aksjoner» i anleggsveien.»¹¹² Deretter visere Nome til Dagsavisens redaktør Jahn Otto Johansen som ber demonstranten holde seg rolige, og «La alt foregå hundre prosent ikke-voldelig.»¹¹³ Avisartikler fra A-pressen som omhandlet andre avisers dekning av Alta-saken var ikke uvanlig. Særlig ble avisene som hadde et medhold til demonstrantene ofte harselert med av A-pressen, og motsatt. Nordlys avisutgave fra 2.oktober er et eksempel på dette. Her skriver Nordlys om selskapet Nordavis A/S og Altapostens redaktør Jan Smith Novik. Nordavis A/S var den gang, og står fortsatt som eier av Altaposten.¹¹⁴ Ifølge Nordlys skal redaktør Novik ha deltatt i en demonstrasjon ved nullpunktet. Dette skal ifølge avisen ha ført til diskusjoner innad i selskapet angående Noviks redaktør stilling. Det interessante med denne forsidespalten er Nordlys sitt valg av bilde og overskrift. Altaposten som selv var tydelig i sitt medhold til demonstrantene, blir i denne artikkelen harselert med av Nordlys. Under den kreative overskriften «Aksjonere liker ikke aksjoner: Redaktøren i «Altaposten» skal kastes»¹¹⁵, plasseres et bilde av Novik som bli båret bort av politiet ved nullpunktet. Journalist Arne S. Hestvik skriver dette i reportasjen: «Altapostens redaktør var blant dem som ble båret bort fra Stilla av politiet. Nå vil aksjonærer ha ham sparket.» Videre skal styrets varamann for Nordavis A/S fortalt dette til Nordlys:

«Etter min oppfatning er det mange som ikke er fornøyd med den retningen som avisen har utviklet seg til den senere tid, sier Håpnes. Etter det «Nordlys» har grunn til å tro ønsker disse misfornøyde aksjonærer ny redaksjonell leder i avisa, - med andre ord å kaste Jan Smith Novik.»¹¹⁶

Nordlys retorikk og bildevalg i denne avisartikkelen viser at avisene seg imellom drev en beinhard krigføring for å fremme sine synspunkter. I dette eksempelet er det tydelig at Nordlys gjør et forsøk på å henge ut Altapostens redaktør. I verstefall kan man kalle det et angrep på Novik, og et forsøk på å bidra til å kaste han ut av sin posisjon i avisen

¹¹² Nome, Petter. 18.09.1979. Arbeiderbladet. s. 9

¹¹³ Nome, Petter. 18.09.1979. Arbeiderbladet, s. 9

¹¹⁴ Nordavis. u.d.

¹¹⁵ Hestvik, Arne S. 02.10.1979. Nordlys, s. 1

¹¹⁶ Hestvik, Arne S. 02.10.1979. Nordlys, s. 1

I avisenes leder-innlegg blir avisenes meninger enda tydeligere. Nordlys redaktør Reidar Nielsen er en av redaktørene for A-pressen som gjorde seg spesielt bemerkelsesverdig i slike leder-innlegg under Alta-saken. I Nordlys, 21. september 1979, skriver han et slikt innlegg under den utvalgte overskriften «Sivil ulydighet». Her kommer redaktørens sterke misnøye til bruken av sivil ulydighet tydelig frem. I spalten argumenter han for at demokratiet har fundamentale spilleregler som må følges, og om disse spilleregler brytes er systemet i fare for å kollapse. Dette formulerer han slik: «Men demokratiet er imidlertid ikke sterkere enn vi selv gjør det til, og forlater vi fundamentale spilleregler i dette demokratiet, er det meget lett å rive bunnen ut av systemet.»¹¹⁷ Videre skriver han at enkelte «ytterliggående politiske grupper i vårt land – og grupper som ikke er tilhengere av vår demokratimodell – **ønsker** konfrontasjoner av den karakter som har bygd seg opp i Stilla»¹¹⁸ Her legges det til at avisen ikke tror flertallet av demonstrantene i Stilla befinner seg på en slik linje. Videre rådgiver han demonstrantene til å fortsette demonstreringen på et lovlig vis. Altså å avslutte demonstrasjoner som tar i bruk sivil ulydighet. Leder-innlegget avsluttes slik:

«(...) vi må beklage om aksjonen i Stilla skulle provosere fram konfrontasjoner av en karakter som er vårt demokrati fremmed. Vi har oppfattet Håkon Henriksen og andre av lederne i Stilla som normalt besindige mennesker. De bør ikke la en form for mediapsykose overmanne deres fornuft fullstendig.»¹¹⁹

Innlegget er et av mange som viser en sterk kritikk til bruken av sivil ulydighet, og trusselen Nielsen mener dette er mot demokratiet. Avisen fortsetter å rapportere om konfliktene i Stilla ettersom de utvikler seg videre til demonstrasjoner i Oslo, med bruk av sultestreik som virkemiddel for å få regjeringen til å stanse anleggsarbeidet. Igjen bruker Nielsen sin stemme i avisen. Denne gangen med en hardere retorikk mot utviklingene som har foregått på demonstrantenes side. Under overskriften «Hysteriet om Alta» skriver Nielsen dette:

«Det later til at sultestreiken foran Stortinget som en forlengelse av aksjonen i Stilla, er i ferd med å bringe norsk folkeopinion på randen av hysteri.» (...) «Vi kan ikke konkret påvise hvem som har hovedansvaret for regi av det som nå foregår i Alta og på Stortings plass, men at det passer utmerket inn i kramet til de som ønsker å skape

¹¹⁷ Nordlys, Leder, 21.09.1979, s.4

¹¹⁸ Nordlys, Leder, 21.09.1979, s.4 (Uthevet skrift i avisartikkel)

¹¹⁹ Nordlys, Leder, 21.09.1979, s.4

mest mulig kaotisk forhold i vårt demokrati, er uomtvistelig. Kaos som i neste omgang kan brukes som et viktig argument i arbeidet for å få vårt parlamentariske demokrati erstattet av noe helt annet.» (...) «Enhver som har satt seg inn i denne saken vil måtte erkjenne – uansett om man er motstander eller tilhenger av utbyggingen – at virkningen spesielt på reindriftsnæringen er beskjeden. Det har da også representanter for de som driver med rein i dette området offentlig uttalt.»¹²⁰

I samme utgave som leder-innlegget publiseres, skal 14 journalister fra Nordlys ha skrevet seg under et opprop under parolen; «Vi støtter samenes krav». Dette skal videre ha ført til at de 14 journalistene ble innkalt til et oppvaskmøte angående parolen, dagen etter. Her skal Nielsen ha beordret dem om å ikke utrykke seg, eller engasjere seg i Alta-saken mens de skriver for avisen.¹²¹ Samme dag utgis det en ny utgave av avisen, med et nytt innlegg fra redaktør Nielsen. Innlegget blir publisert to dager i etterkant av statsminister Odvar Nordlis avgjørelse om en midlertidig stans i anleggsarbeidet. Nielsen skriver klart og tydelig: «Vi tilhører ikke de som gir regjeringens vedtak i Alta-saken full akklamasjon.»¹²² Vider tilfører han sin egne meninger rundt det samiske perspektivet som på denne tiden hadde fått et tydeligere feste i saken.

«All den dårlige samvittigheten som det norske samfunn føler, og det har for så vidt full historisk berettigelse, overfor behandlingen av den samiske minoritet, har slått ut i full blomst nettopp nå. Etter vår mening en reaksjon som ikke står i **noe forhold** til hva saken egentlig dreide seg om.» (...) «Vi konstanterer med tilfredset at formannen i Norske Samers Riksforbund har henstilt til de samer som ligger i Stilla om å avslutte sin virksomhet.»¹²³

Leserinnlegg fra avisenes egne lesere gjenspeiler partipressens vinkling av artiklene i et ønske om å engasjere leserne. Disse kommentarene varierer noe i saklighet, men viser hvor sterke følelser som var i spinn. Leserinnlegget til Idar Elvevold den 26. september 1979, gir ett innsyn i den følelsesladde debatten rundt utbyggingen. Her skriver Elvevold:

¹²⁰ Nordlys, Leder, 16.10.1979. s. 4

¹²¹ Tjelmeland & Christensen, Flammende budbringer, 2003, s. 322

¹²² Nielsen, Reidar, 17.10.1979. Nordlys, s. 4

¹²³ Nielsen, Reidar, 17.10.1979. Nordlys, s. 4

«Er vi virkelig så langt nede i Norge i dag at vi skal la PR-kåte yrkesdemonstranter og studenter få regjere fritt? Ja, for det er vel ikke andre enn disse kategorier folk som har muligheten til å ligge måned etter måned ved det nå så beryktede «nullpunktet».»¹²⁴
«Skulle gjerne sett hva disse yrkesdemonstrantene sa den dagen vi ikke klarte å dekke behovet (for energi). Da kan de sitte glade og lykkelige og hutre med 10 gr. C i stua og si til seg selv: ja, vi berget i hvert fall Altavassdraget!»¹²⁵

Dette er en tydelig irritert kommentar mot demonstrantene. Flere slike kommentarer kommer til syne i avisene. Men også kommentarer i favør av demonstrantene ble inkludert i ulike utgaver av avisene. Elvevolds kommentar viser en side av holdningene i lokalsamfunnet i Finnmark, og kan gjenspeile avisen på den måten at leserinnlegget fungerer som en reaksjon på avisens rapportering av Alta-saken og retorikken tatt i bruk.

Midlertidig stans i anleggsarbeidet (1979) og energimeldingen 1980

Spørsmålet om samiske rettigheter preget debatten om Alta-saken ved inngangen av 1980-tallet. En større splittelse innad i Arbeiderpartiet tar form etter Nordlis utsettelse av anleggsarbeidet. Dagen etter Nordlis appell skal han ha blitt møtt med sterk kritikk i Arbeiderpartiets stortingsgruppe. Kritikken skal ha gått ut på at han vaklet i håndtering av Alta-saken, og opptrådte som ettergivende for presset fra demonstrerende grupper.¹²⁶ Finnmark Arbeiderparti uttrykker også misnøye rundt Oslopartiet og regjeringens håndtering av saken. 3. mars 1980 sier Gunnar Mathisen, representant i Finnmark Arbeiderparti, dette til Nordlys: «Det er stor utålmodighet i vårt parti i denne saka og det er et ønske og en nødvendighet å få avgjort hvor styringen ligger. Styringen kan ikke ligge hos politiske drømmer eller en uvitende, villedet sør-norsk opinion.»¹²⁷ Gunnar Mathisen skal også ha kritisert arbeiderpartipressen for å ha skapt usikkerhet i saken. Lars Bakke som også satt som representant i Finnmark Arbeiderparti uttrykker sterk misnøye rundt avgjørelse om å utsette anleggsarbeidet da han sier dette til Nordlys: «-Jeg skulle gjerne sett reaksjonen om vi i

¹²⁴ Elvevoll, Idar, 26.09.1979, Nordlys, s. 4

¹²⁵ Elvevoll, Idar, 26.09.1979, Nordlys, s. 4

¹²⁶ Hjorthol, 2006, s. 74

¹²⁷ Hestvik, Arne S. 03.03.1980. Nordlys, s. 10

Finnmark hadde tatt opp en Oslo-sak til behandling og blandet oss inn i deres saker, sa Bakken, som mente at grensen nå var nådd i denne saka.»¹²⁸

Bare en måneden tidligere melder Finnmark Dagblad om at Alta Arbeiderparti advarer regjeringen. Overskriften sier tydelig; «Ikke utsett utbyggingen – Aksjonsgrupper må ikke få styre landet.»¹²⁹ Under denne artikkelen kommer frykten for å ikke ha nok strømforsyning tydelig frem: «- Våre medlemmer har i en årrekke vært aktivt med i bestrebelsene på å skaffe en sikker strømforsyning i fylket, noe som er nødvendig for å utvikle næringslivet og trygge bosettinga i Finnmark.»¹³⁰ Videre kritiserer partiet sterkt det de mener er en prioritering av hensyn til aksjonsgrupper ovenfor arbeidende ved utbyggingen. Tidligere, i januar, rapporterer Finnmark Dagblad om vurderingen rundt opprettelsen av et eget sameparlament. Under samme reportasje skriver journalist Stein Arne Bakken overskriften: «Statssekretær Jensen svarer sameorganisasjonene -Alta-utbyggingen går ikke ut over samiske rettigheter»¹³¹ Her blir meninger angående påvirkningen utbyggingen har på reinsamer trukket frem. «- I forbindelse med konsesjonsbehandlingen ble Alta-utbyggingen vurdert av representanter for reindrift som kom til at virkningene for reindriftsinteressene vil bli svært små.»¹³² Det er et klart og tydelig medhold i utbyggingen blant Finnmark Arbeiderparti. Ikke bare da det gjelder spørsmål om energibehov og sivil ulydighet, men også rundt samiske rettigheter ved Alta-Kautokeino elva.

I Arbeiderbladet er energimeldingen fra stortinget en av de store nyhetssakene i starten av 1980-årene. I diskusjonen rundt energimangel og prisøkning skriver Arbeiderbladet i et lederinnlegg at: «En energimelding lagt fram av en regjering som har hele samfunnets interesser å ivareta, kan ikke ensidig profilere en energipolitikk som tar mindretallets interesser i vare.»¹³³ I samme avisutgave rapporteres det om prisøkninger på elektrisk kraft i tiden fremover. Olje

¹²⁸ Hestvik, Arne S. 03.03.1980. Nordlys, s. 10

¹²⁹ Eriksen, Tore. 18.02.1980. Finnmark Dagblad, s. 13.

¹³⁰ Eriksen, Tore. 18.02.1980. Finnmark Dagblad, s. 13.

¹³¹ Bakken, Stein Arne. 18.01.1980. Finnmark Dagblad, s.12

¹³² Bakken, Stein Arne. 18.01.1980. Finnmark Dagblad, s.12

¹³³ Arbeiderbladet, Leder, 01.03.1980. s. 4

og energiminister Bjartmar Gjerde kommenterer på dette: «Den prisøkning vi får på elektrisk kraft i åra som kommer, er det vi må betale for en skånsom vannkraftutbygging (...)»¹³⁴

23.februar 1980 skriver Arbeiderpartiet et sammendrag av energimeldingen. Partiet som i denne perioden satt i regjering med Gro Harlem Brundtland som statsminister, beskriver energimeldingen slik:

«Energimeldingen bygger på det grunnleggende syn at tilgangen på energi vil bli en knapphetsfaktor i internasjonal økonomi. Dette vil prege utviklingen både i de høyindustrialiserte samfunn og i utviklingslandene. Ut fra hensyn til en forsvarlig ressursbruk, vil det være et hovedmål i vår nasjonale energipolitikk å fremme en effektiv energiutnyttning, både innenfor energiproduksjon, ved overføring og fordeling, og m. h. t. forbruk.»¹³⁵

I tillegg til at sammendrag legger frem en økende etterspørsel av kraft for fremtiden. Argumenterer sammendraget også for at vannkraft bør være det største satsingspunktet for utvinning av energi. Her blir det skrevet at «Vannkraft har kostnadmessige fordeler framfor alternative energibærere som kull og olje, en fordel som må antas å øke i framtida. Miljømessig kommer også vannkraft klart best ut.»¹³⁶ Dette er noe av det grunnlaget partiet satte med i inngangen av 1980-årene, og som visere hvilken forståelse flertallet i partiet hadde angående kraftetterspørselen for fremtiden.

Odvar Nordlis midlertidige stansen av anleggsarbeidet i Stilla skaper sterke reaksjoner fra lokalpartiet i Finnmark. Kommentarene fra de ulike representantene i Finnmark Arbeiderparti gir et inntrykk av at Arbeiderpartiet i Finnmark tydelig skiller seg fra Arbeiderpartiet i Oslo sin behandlingen av saken. Likevel er det klart at det ikke bare oppstod et skille blant arbeiderpartipolitikere i Oslo og Finnmark. Innad i Oslopartiet og regjeringen var det sterke splittelser og voldsomme reaksjoner til Nordlis beslutning. Dette vil belyses videre i kapittel 5. *Fremstillingene av Alta-saken perioden 1985 – 1997*. Energimeldingen og troen på en

¹³⁴ Johansen, Gunnar A. 01.03.1980. Arbeiderbladet, s. 6

¹³⁵ Arbeiderpartiet.. 28.02.1980. ArbArk Fakta og argumenter: Energimelding. s.1

¹³⁶Arbeiderpartiet. 28.02.1980. ArbArk. Fakta og argumenter: Energimelding. s. 9

fremtid med høyere energimangel forsterker konflikten i partiet. Finnmark Arbeiderparti gir et tydelig stikk til utsettingen av utbyggingen, og demonstrasjonene i Stilla.

Høyesterettsdommen mars 1982

I mars 1982 kom den endelige dommen fra høyesteretten. Den enstemmige dommen konkluderte med at stortingsvedtaket om utbyggingen av Alta-Kautokeino vassdraget var gjennomført i tråd med lovverket og dermed gyldig.¹³⁷ Gro Harlem Brundtland, som i 1982 var leder for Arbeiderpartiet og Arbeiderpartiet stortingsgruppe,¹³⁸ skrev i et innlegg i Arbeiderbladet om dommen fra høyesteretten angående Alta-saken. Her forklarer hun at dommen kun dreide seg om saksbehandlingen av Alta-utbyggingen hadde foregått i tråd med det norske lovverket. På grunn av dette forklarer Brundtland at dommen ikke er knyttet til «(...) behandlingen av energipolitikken, naturvernet – og ikke (ikke) minst videreføringen av et arbeide for avklaring og forbedringer i forhold til samenes stilling og rettigheter (...)».¹³⁹ Hun skiller altså mellom disse elementene i konflikten og dommen fra høyesterett. Videre avslutter hun innlegget slik:

«Alta-dommen er ikke noen seier over noen eller noe. Den bør være et grunnlag for konstruktivt å gå videre under det ansvar osm (som) ressursforvaltning og en minoritets særlige problemer og rettigheter krever av oss.»¹⁴⁰

Brundtlands kommentar til høyesterettsdommen blir i Arbeiderbladets utgave dagen etter støttet av redaksjonen. Her tilfører de også at det er «viktig at en nå arbeider videre med spørsmålet om å sikre den samiske befolkningens særlige interesser.»¹⁴¹ Arbeiderbladet stiller seg ved siden av dommen, men har fått øynene opp for den samiske befolkningen i Norge, og ønsker å sikre deres interesser. Nordlys skriver ganske likt om saken da de i et leder-innlegg skriver:

«Vi håper at det nå kan skapes ro om denne saka og at vi i stedet kan konsentrere oss om noen av de oppgaver som debatten om Alta-elva har bidratt til å belyse enda

¹³⁷ Andresen, Evjen, & Ryymin, 2021, s. 386

¹³⁸ Tvedt, Knut Are, snl.no, besøkt: 09.05.2023

¹³⁹ Brundtland, Gro H. 01.03.1982. Arbeiderbladet, s. 7.

¹⁴⁰ Brundtland, Gro H. 01.03.1982. Arbeiderbladet, s. 7.

¹⁴¹ Arbeiderbladet, Leder, 02.03. 1982. s.4

sterkere enn før, nemlig minoritetenes situasjon i dette land og samenes rettigheter som kulturfolk.»¹⁴² Videre tilfører de at «Den politiske del av oppgaven må, slik vi ser det, ligge i samerettskommisjonens arbeid.»¹⁴³

Høyesterettsdommen blir av begge avisene brukt som et argument for at situasjonen i Alta nå kan roes ned, og la anleggsarbeidet gå sin gang. Likevel blir det poengtert at diskusjonen angående saken har brakt frem viktige aspekter, som spørsmålet rundt samiske rettigheter til land. Begge avisene viser seg støttende til en videre utarbeiding av disse spørsmålene. Men virker å oppfatte utbyggingen av Alta-elva som adskilt fra dette.

Finnmark Dagblad går noe hardere i verks i sin retorikk da de kommentere på høyesterettsdommen. Avisen mener dommen ikke var særlig overaskende, og at et flertall ville motta dommen med lettelse. Leder-innlegget i avisen skiller ikke dommen like sterkt fra det samiske aspektet som de andre avisen. De slår fast at «Høyesterett(en) gir også et spark til de blant samene som har hevdet at Alta-saken ikke har vært forberedt og utredet godt nok ved å si at en slik kritikk er helt uforståelig. Det er rene ord for pengene.»¹⁴⁴ Avslutningsvis stiller avisen seg i motsatt ende av Brundtland. Der hun poeng at dommen ikke er en seier over noen eller noe, skriver Finnmark Dagblad dette til de som har betegnet dommen som en politisk dom: «Det er ikke annet enn dårlig bortforklaring og viser at man bare er en dårlig taper.»¹⁴⁵

Oppsummerende betraktninger

Dette kapittelet har belyst avisenes tilnærming til Alta-saken fra 1979 til 1982. Da konflikten sto på for fullt i 1979 viser avisene en tydelig retorikk i favør for utbyggingen. Dette kommer frem gjennom blant annet uthengingen av andre aviser og redaktører, tydelige standpunkt om å fortsette utviklingen i Finnmark, og gjennom klare meninger i avisenes leder-innlegg. I overgangen til 80-åra med en midlertidig stans av anleggsarbeidet og energimeldingen ser man en sterk kritikk forme seg fra Finnmark Arbeiderparti mot regjeringens og statsministerens beslutninger. Videre mot høyesterettsdommen i 1982 ser vi begynnelsen på en ny tilnærming blant avisene. Nemlig en tilnærming til samiske spørsmål om rettigheter. Disse rettighetene blir av avisene separert fra Alta-saken. Med andre ord, det er fortsatt en

¹⁴² Nordlys, Leder, 01.02.1982.s. 4

¹⁴³ Nordlys, Leder, 01.02.1982. s. 4

¹⁴⁴ Figenschou, Per O. 01.03.1982. Finnmark Dagblad, s. 5

¹⁴⁵ Figenschou, Per O. 01.03.1982. Finnmark Dagblad, s. 5

enighet om at utbyggingen skal gjennomføres. Men man har nå fått øynene opp for at de er behov for en utarbeiding av samiske rettigheter.

Kapittel 5: Fremstilling av Alta-saken perioden 1985 – 1997

Dette kapittelet vil ta for seg perioden mellom 1985 – 1997. Denne perioden bære preg av en sterk utvikling innenfor inkluderingen av samer i politikken, og et større fokus på rettigheter blant urfolk. Blant annet ble sameloven som hevdet at samene hadde rett til et eget folkevalgt organ utviklet i denne perioden. Dette førte videre til åpningen av et eget sameting, og opprettelsen av en egen grunnlovsparagraf som slo fast samenes egne rettigheter til språk, kultur og land.¹⁴⁶ Noen av disse fremskrittene innafor samepolitikken vil i dette kapittelet presenteres i lys av Alta-saken og Arbeiderpartiet. I tillegg er det under denne perioden memoarene til tidligere statsminister Odvar Nordli, og tidligere miljøminister og statsminister, Gro Harlem Brundtland publiseres. Begge tar for seg, mer eller mindre, de vanskelige årene om Alta-saken. Og presenterer både gamle og nyere tilnæringer til saken. Memoarene knytter tydelige linjer mellom fortiden, og nåtiden som de har blitt skrevet i. Fra de nye perspektivene vil det da være muligheter for nye refleksjoner og fremstillinger av fortidige hendelser.

Odvar Nordlis memoar 1985

Min vei ble gitt ut høsten 1985. Arbeiderparti avisene som omtalte seg om boken, fokuserte i all hovedsak på Nordlis beskrivelse av Gro Harlem Brundtlands overtakelse som statsminister i 1981. Nordlis beskrivelse av det vanskelige valget om å utsette anleggsarbeidet i oktober 1979 fikk ikke like stor oppmerksomhet. Derimot er det denne delen av Nordlis memoar som er av interesse for denne oppgaven, og som her vil bli vektlagt. Hans memoar er skrevet og publisert i perioden hvor både samerettsutvalget og samekulturutvalget kom med sine første utredninger. Utredningene kom i 1984 og 1985 og tok for seg blant annet et forslag om en egen språklov som likestilte Norsk og Samisk. I tillegg kom det et forslag om en egen grunnlovsparagraf om samenes rettigheter, en opprettelse av et eget samisk folkevalgt organ og etablering av valgmanntall til stortinget.¹⁴⁷ Da Nordlis memoar ser tilbake på fortiden, vil det være viktig å se hans fremstillinger i lys av samtiden memoaren ble skrevet i.

¹⁴⁶ Andresen, Evjen, & Ryymin, 2021, s. 286

¹⁴⁷ Andresen, Evjen, & Ryymin, 2021, s. 386

Nordli beskriver utbyggingen av vannkraft som en nødvendighet da han presenterer de skarpe motsetningene om verne og vekst innad i partiet.¹⁴⁸ Bruken av ordet «nødvendig», viser allerede her at Nordlis syn i 1985 ikke har endret seg stort fra tilnærmingen flertallet av partiet hadde til Alta-saken rundt slutten av 1970-tallet, og over i 1980-åra. Nordli formidler et bilde av konflikten som svært intens. Han poengterer at «Alta-saken ble en av de vanskeligste vi har stått ovenfor i etterkrigstida».¹⁴⁹ Som vist i forrige kapittel ble bruken av sivil ulydighet sterkt mislikt av flere partimedlemmer. Denne formen for demonstrasjon ble også sett på som en reel trussel mot demokratiet. Dette får Nordli også frem i sin memoar. Han betegner demonstrantene som «De mange som forfektet rettsstatens prinsipper»,¹⁵⁰ og understreker at Norge har et rettssystem som følger flertallets stemmer av folkevalgte. Nordlis fremstilling av demonstrantene 1985 bærer fortsatt preg av en misnøye rundt bruken av ulovlige midler i konflikter som Alta-saken. Likevel trekker Nordli frem viktigheten av å ta hensyn til mindretallets rett i det han omtaler som et «sant demokrati».¹⁵¹ Han poengterer at saken var splittet både blant befolkningen i Finnmark, innad i partiet og blant samene. Videre trekker han frem at han selv hadde kontakt med samer som støttet utbyggingen, «og tok avstand fra aksjoner som ble satt i gang.»¹⁵² Nordli forsøker å skape et bilde av at det også var samiske grupper som tok avstand til demonstrasjonene. Men ved å fremme denne gruppe til fordel for det flertallet av samiske gruppene som deltok i demonstrasjonene, skaper Nordli en fortelling vektlegger de samiske gruppene som var enige i hans beslutninger. Nordli fremstiller altså konflikten i sin favør. Dette blir enda tydeligere da Nordli skriver om sin beslutning om en midlertidig stans av anleggsarbeidet.

Nordli skriver at han «mente det var nødvendig å ta opp igjen spørsmålet om utbygging eller ikke.»¹⁵³ Dette begrunner han med at politiaksjonene som var under planlegging tok i bruk voldsomme maktmidler og hadde en så stor ukjent dimensjon at han ønsket at også Stortinget skulle delta i vurderingene.¹⁵⁴ Verken regjeringen eller Arbeiderpartiet kunne etter hans

¹⁴⁸ Nordli, Odvar. 1985, s. 166

¹⁴⁹ Nordli, Odvar. 1985, s. 167

¹⁵⁰ Nordli, Odvar. 1985, s. 167-168

¹⁵¹ Nordli, Odvar. 1985, s. 167-168

¹⁵² Nordli, Odvar. 1985, s. 168

¹⁵³ Nordli, Odvar. 1985, s. 171

¹⁵⁴ Nordli, Odvar. 1985, s. 171

mening vurdere situasjonen alene: «Jeg overveide om jeg skulle ha gått til Arbeiderpartiets gruppe. Jeg fant at jeg ikke ville gjøre det. Her sto vi overfor en situasjon som etter min mening raget over det politiske hensyn.»¹⁵⁵ Som vist i det forrige kapittelet ble denne beslutningen møtt med sterke reaksjoner fra flere innad i Arbeiderpartiet og regjeringen. Til denne kritikken skriver Nordli dette i sin memoar 6 år senere:

«De hevdet at utsettelsen nå var et knefall for sivil ulydighet. Det kunne skje en indre oppløsning med store skader i det politiske miljø. Min redegjørelse for gruppa var en serie av bortforklaringer, ble det sagt. Vi hadde havnet i en umulig situasjon.»¹⁵⁶

Videre skriver Nordli: «Andre i gruppa applauderte redegjørelsen. (...) AUF's formann kalte det statsmannskunst. Det var ikke hver dag man fikk slik støtte fra våre unge venner.»¹⁵⁷

Nordlis memoar understreker de tidligere funnene som er presentert i kapittel 3. Det var en sterk splittelse innad i partiet da det gjaldt vekst vs. vern, og kanskje spesielt da det gjaldt Alta-saken og bruken av sivil ulydighet. Flere oppfattet denne formen for demonstrasjon som en trussel mot demokratiet, og ikke minst som en respektløs handling mot et stortingsvedtak. Å utsette anleggsarbeidet ble dermed av mange oppfattet som å føye seg for demonstranters bruk av ulovlige midler. Da Nordli reflekterer tilbake på valget han tok i 1979, skriver han: «I ettertid mener jeg fortsatt at denne fremgangsmåten var rett.»¹⁵⁸ Dette begrunner han vider slik:

«Både jeg og regjeringen ble av enkelte beskyldt for ettergivenhet og svakhet. Det får være som det vil. Om vi i dag skulle komme i en tilsvarende situasjon, håper jeg vi ikke har en regjering som er så «sterk» at den ikke lytter også til demonstrantene og prøver deres argumenter før den setter inn samfunnets maktmidler.»¹⁵⁹

Selv om Nordli gjør det klart at han også her i 1985 ser på utbyggingen som høyst nødvendig, argumenterer han sterkt for sitt valg om å utsette arbeidet. Hans fremstilling kan ses på som

¹⁵⁵ Nordli, Odvar. 1985, s. 171

¹⁵⁶ Nordli, Odvar. 1985, s. 172

¹⁵⁷ Nordli, Odvar. 1985, s. 172

¹⁵⁸ Nordli, Odvar. 1985, s. 172

¹⁵⁹ Nordli, Odvar. 1985, s. 173

en fin balanse mellom å støtte oppunder samtidens utvikling, hvor han argumentere for at mindretallet i et samfunn også må tas på alvor. Samtidig som han påpeker det flertallet i partiet mente var riktig. Nemlig at utbyggingen var nødvendig. Den tidligere statsministeren viser lite anger i valgene som ble tatt. Han fremstiller konflikten som intens, og seg selv som rasjonell og rolig i håndteringen av de mange hinder som oppstod i utbyggingen. Nordli ser tilbake på konflikten med et sterkt fokus på egen håndtering, og et formål om å rettferdiggjøre egen handling. Hans fremstilling av fortidige valg tar nærmest i bruk samtidens utvikling som en validerende effekt på valget han gjorde høsten 1979. Negative konsekvenser av utbyggingen blir ikke tatt med i fremstillingen. I stedet ligger fokuset på nødvendigheten av kraftutbyggingen, og Nordlis håndtering av en heftig konflikt, som ifølge han selv kunne ha katastrofale konsekvenser for demokratiet.

Arbeiderpartiets landsmøte og åpningen av Sametinget 1989

I 1989 ble det årlige landsmøte i Arbeiderpartiet avholdt. Nordlys rapporterer om møtet, og forteller at samiske spørsmål vil bli prioritert som en egen post under landsmøte. I tillegg vil et eget samepolitisk program vedtas av landsmøtedelegatene. Dette omtales videre som en milepæl for samepolitikken. I samme avisartikkel kommer det frem at Reidar Nilsen, tidligere redaktør for både Nordlys og Finnmark Dagblad, nå opptrer som leder for det samepolitisk utvalget.¹⁶⁰ Ser man tilbake på Nielsens tid i Nordlys er dette en svært interessant utvikling. Nielsen som tidligere utalte seg sterkt mot demonstrasjonene i Alta og bruken av sivil ulydighet opptrer nå som en forkjemper for utviklingen av samepolitikken. I hans intervju med Nordlys er Nielsen også svært klar i sin tale angående Arbeiderpartiet posisjon som et av de fremste partiene for utvikling i samepolitikken:

«Han understreker at selv om andre politiske partier vil delta i sametingsvalget, er Arbeiderpartiet det første som utarbeider et eget samepolitisk program, og det første som lar samiske spørsmål være et hovedtema på sitt landsmøte.»¹⁶¹

Arbeiderpartiet blir flere ganger gjennom A-pressen sterkt knyttet til den utviklingen innenfor samepolitikken som tar sted i overgangen til 90-tallet. Nordlys skriver i en avisartikkel den 26. januar 1989, at Arbeiderpartiet har utgitt et samepolitisk manifest. Dette skal ha blitt

¹⁶⁰ Enoksen, Ragnhild. 26.01.1989. Nordlys, s. 14

¹⁶¹ Enoksen, Ragnhild. 26.01.1989. Nordlys, s. 14

utarbeidet i forbindelse med åpningen av Sametinget. Artikkel gir videre et innblikk i hva partiet skriver i manifestet:

«I manifestet understreker partiet at det er svært viktig å gjøre Sametinget til et viktig redskap i arbeidet for å gi den samiske befolkningen status og kulturelle vekstvilkår, og at organet blir representativt for norske samer ved at flest mulig deltar i valgprosessen.»¹⁶²

Denne avisartikkelen understreker videre at Arbeiderpartiet har gode intensjoner ved å stille med en sterk liste til sametinget. Arbeiderpartipolitiker, Leif Halonen, sier til avisen: «Vi kaster oss ikke inn i valget for at Arbeiderpartiet alene skal få styring med Sametinget. Vi gjør det for at vi mener Sametinget skal bli et livskraftig og viktig samfunnsorgan.»¹⁶³ Videre blir det klargjort at målet for både Arbeiderpartiet og Halonen er å få høyest mulig oppslutning i sametinget blant de som er kvalifiserte til å stå i samemantallet.¹⁶⁴ Denne vinklingen av Sametinget viser et sterkt ønske fra flere av Arbeiderpartiets talsmenn, både enkelt individer og avisene, om å fremme et godt syn mellom partiet og samepolitisk utvikling. Ønske om å opptre som en av de fremste partiene i fremdriften av samepolitikken, kan komme fra partiets tidligere konfrontasjoner med den samsikebefolkningen under Alta-saken.

Tilbake til landsmøtet i 1989 holder Reidar Nielsen en tale for deltagerne. Talen omhandler Norske myndigheters behandlinger av samene i Norge. Han poengterer at Norge også har vært «smittet av det rase- og kulturelle hovmot som preget europeiske og nord-amerikanske kulturer, og vi lot dette gå utover den samiske befolkningen.»¹⁶⁵ Videre skal Nielsen ha trukket frem «en rekke overgrep og forsøk på utslettelse av den samiske kultur, ikke minst mot det samiske språket.»¹⁶⁶ Om disse eksemplene tok for seg utbyggingen av Alta-Kautokeino elva sier artikkelen ikke noe om. Men Nilsen skal ha avsluttet sitt fremlegg med et tydelig poeng til Norges håndteringer av Samisk befolkning: «Vi har ingen grunn til å se tilbake på denne del av norgeshistorien med stolthet»¹⁶⁷ Journalist Guttorm Lyshagen skriver

¹⁶² Hestvik, Arne S. 18.02.1989. Nordlys, s. 21

¹⁶³ Hestvik, Arne S. 18.02.1989. Nordlys, s. 21

¹⁶⁴ Hestvik, Arne S. 18.02.1989. Nordlys, s. 21

¹⁶⁵ Lyshagen, Guttorm. 04.03.1989. Nordlys, s. 6

¹⁶⁶ Lyshagen, Guttorm. 04.03.1989. Nordlys, s. 6

¹⁶⁷ Lyshagen, Guttorm. 04.03.1989. Nordlys, s. 6

til dette innlegget av Nielsen at det «Paradoksalt nok var Alta-saken som satte samenes sak på dagsorden for alvor.»¹⁶⁸

Nielsens posisjon i ettertid av Alta-saken er interessant med tanke på hans harde retorikk og håndtering av Alta-saken som redaktør i Nordlys. Det kan virke som at Nielsen her lager et skille mellom viktigheten av å utvikle samisk deltagelse i politikken og myndighetenes, særlig da Arbeiderparti regjeringens, overkjøring av samiske ønsker under Alta-saken. Ser vi tilbake på Nilsens håndtering av journalistene i Nordlys som skrev seg under parolen «Vi støtter samenes krav» i 1979, er Nielsen posisjon her i 1989 svært tankevekkende.

Åpningen av Sametinget blir skrevet om som en stor begivenhet i alle tre avisene. Kong Olav var til stede under åpningen og talte om Norges ansvar i å ta vare på den samiske befolkningen:

« (...) norske myndigheter har et overordnet ansvar for at det samiske folk skal få eksistere som et eget folk på premisser som samene selv utformer. I vår grunnlov har vi da også tatt inn den bestemmelse som skal sikre samisk språk, kultur og samfunnsliv, framholdt kong Olav (...)»¹⁶⁹

Kong Olav trekker frem grunnlovsparagrafen om samenes rett til eget språk, kultur og samfunnsliv, også kalt sameloven, som tredde i kraft i 1989.¹⁷⁰ Videre blir det påpekt fra flere deltagende under åpningsseremonien, at Sametingets viktigste arbeid er spørsmålet om retten til land og vann. Andre planer om ulike former for utbyggingsarbeid i områder hvor samisk befolkning holder til, blir også trukket frem som saker Sametinget kan og vil uttale seg om i forkant av utbyggingsstart. For eksempel rapporterer Nordlys om at Sametinget skal få uttale seg angående Forsvarets utbyggingsplaner ved Skoddebergvannet i Skånland kommune.¹⁷¹ Blant annet forteller da værende forsvarsminister, Arbeiderpartiets Johan Jørgen Holst, dette til Nordlys:

¹⁶⁸ Lyshagen, Guttorm. 04.03.1989. Nordlys, s. 6

¹⁶⁹ Larsen, Ernst. 10.10.1989. Finnmark Dagblad, s.10

¹⁷⁰ Sameloven, 1987,

¹⁷¹ Ingebrigtsen, Karl. 10.10.1989. Nordlys, s. 9

«Jeg står ved at Forsvaret i denne saka ikke er bundet av noe plikt, men er altså kommet fram til at det for alle parter vil være ønskelig at samenes øverste valg organ får anledning til å uttale seg i en sak som klart berører folkegruppen».¹⁷²

Holst kommentar angående saken viser en endring i oppfattelsen av utbyggingssaker fra Arbeiderpartiet. Selv var han forsvarsminister for Forsvarets utbygging, men anerkjenner både at samisk folkegruppe bør få uttale seg om utbyggingssaker som tar sted i områder hvor samer holder til, i forkant av utbyggingen. I tillegg anerkjenner han at utbyggingen tydelig vil berøre folkegruppen.

Reidar Nielsen skriver et journalist innlegg i Arbeiderbladet angående åpningen av sametinget. Med overskriften «Festdag for samefolket», kobler Nielsen dagen sammen med Alta-saken slik:

«Og forsamlingen fikk en viss påminnelse om den turbulente Altaaksjonen ved at Mari Boine Persen tilegnet en av sine sanger til de sju samene som i sin tid var med på den medietornado som sultestreiken skapte. Siden den gang har mye vann rent ut i Altafjorden, og i hverdagsdemokratiet er det gjennomført en stille revolusjon som reformene i norsk samepolitikk trygt kan kalles.»¹⁷³

Nielsen kommenterer her på «medietornadoen» han selv var med på å skape under de heftigste periodene av Alta-saken. De syv samene som sultestreiket skal ha deltatt på åpningen av Sametinget. Et politisk organ de selv under Alta-saken hadde satt som et krav til statsminister Nordli den gangen de sultestreiket foran Stortinget i 1979.¹⁷⁴ Videre påpeker Nielsen Arbeiderpartiets posisjon som det partiet med nest størst listekontigent i Sametinget.¹⁷⁵ Denne formidlingen av Arbeiderpartiets posisjon angående samepolitikken virker å være en gjenganger i flere avisartikler. Men særlig der Reidar Nielsen er involvert blir Arbeiderpartiets posisjon for utviklingen i samepolitikken sterkt markert. Fokuset på å fremme partiets deltakelse i samepolitisk utvikling kan virke som et forsøk på å forsone det

¹⁷² Ingebrigtsen, Karl. 10.10.1989. Nordlys, s. 9

¹⁷³ Nielsen, Reidar. 10.10.1989. Arbeiderbladet, s. 6

¹⁷⁴ Andresen, Evjen, & Ryymin, 2021, s. 377

¹⁷⁵ Nielsen, Reidar. 10.10.1989. Arbeiderbladet, s. 6

bruddet som oppstod mellom partiet og den samiske befolkningen. Innlegget belyser også NRS avvisning av Arbeiderpartiet. Nielsen skriver:

«Arbeiderpartiet, som stiller med tingets nest største listekontigent, hadde opprinnelig tenkt å støtte Maggas kandidatur. Men NSR har avvist enhver kontakt med Arbeiderpartiets gruppe. Dette har ført til at representantene utenfor NSR-kretsen har innledet samarbeidsdrøftinger.»¹⁷⁶

Det kan virke som at NSR ikke lar Arbeiderpartiets promoteringer, og deltakelse i utviklingen av samepolitikken, viske ut tidligere affærer mellom Arbeiderpartiet og den samiske befolkningen. NSR ønske om å ikke ha kontakt med partiet kan være knyttet til de dype sårene som Alta-saken skapte i partiets tilnærming til den samiske befolkningen.

Gro Harlem Brundtland – radio- og avisintervju i 1990

Samtidig som flere viktige lovendringer og opprettelser av samiske politiske arenaer vokste siste halvdel av 80-årene, byr inngangen av 90-tallet på nye tilnærminger til Alta-saken. Her tenker jeg først og fremst på tidligere miljøminister og statsminister Gro Harlem Brundtland. I forkant av Brundtlands tredje regjering, november 1990, satt Brundtland som regjeringsrepresentant i Nordisk Råd, nestformann og formann i Arbeiderpartiets stortingsgruppe og var leder for Stortingets utenrikskomite.¹⁷⁷ Det er også under denne perioden, under et opphold i Lyngen, at Brundtlands uttaler seg angående nødvendigheten av utbyggingen av Alta-elva. Den 25. august 1990 forteller Brundtland dette i et avis- og radiointervju:¹⁷⁸

«Vis man ser tilbake på 70 og 80 tallet så var altså forventningene og troen på at det var nødvendig med en veldig sterkt kraftutbygging, ikke fullt ut berettiget, det har altså vist seg rett og slett at energiprognoene har ligget lavere.»¹⁷⁹

Utsagnet viser en endring i oppfatningen av energibehovet, og viser et tilbakeblikk på konflikten gjort i lys av egen samtid. Et av de viktigste argumentene for utbyggingen var

¹⁷⁶ Nielsen, Reidar. 10.10.1989. Arbeiderbladet, s. 6

¹⁷⁷ Arbeiderpartiet.no, u.d. B

¹⁷⁸ Hestvik, Arne S. 28.08.1990. Nordlys. s. 11

¹⁷⁹ NRK, 1990

nemlig energiprognosene. Denne fastslo at innen 1985 ville behovet være opp mot 94 terrawatt timer (TWh), og i 1990 vil dette ha økt til 106 TWh. Energimeldingen ga også en samlet plan for å kunne nå et slikt behov. Denne planen innebar utbyggingen av ca. 70 vassdrag, men også opprustning og modernisering av allerede etablerte kraftverk.¹⁸⁰ Brundtlands utsagn i 1990 viser dermed en totalvending i oppfattelsen av energibehovet, noe hun påpeker er bare «noe man kan si i ettertid. Når man vet hvordan utviklingen da senere på 80-tallet ble.»¹⁸¹

Utviklingen Brundtland viser til kommer blant annet til syne i Stortingsmelding Nr. 38 fra 1986-87. Her blir det lagt frem «en oppdatert vurdering av energiforbruket og energidekningen i Norge i 1990- årene.»¹⁸² St. meldingen tar utgangspunkt i den forrige energimeldingen fra 1985, og viser til nyere tall for å gi en oppdatering på situasjonen. Dette begrunnes med at det har «skjedd endringer av betydning for Norges energisituasjon»¹⁸³ i etterkant av utarbeidningen av den forrige energimeldingen. St. meldingen skriver dette om energisituasjonen i landet: «Basert på en enstemmig innstilling fra Regjeringens interdepartementale prognoseutvalg gir Regjeringens hovedalternativ en etterspørsel i alminnelig forsyning på brutto 77 TWh i 1995 og 85 TWh i 2000.»¹⁸⁴ Videre blir et lagt frem en økning på rundt 3,5 og 4 TWh av fastkrafttilgangen sammenliknet med måltallene fra den forrige energimeldingen.¹⁸⁵ Videre blir det også begrunnet fra Regjeringens synspunkt at 1990-årene har store muligheter for å satse på utvinning av gass, og at vannkraftutbygging ikke vil være av like stor nødvendighet. Særlig da de vannkraftsvekene som er mer kostnadskrevenne.¹⁸⁶

St. meldingen legger også frem en prognose for energiforbruk pr. produktenhet frem mot året 2000. Her konkluderer Stortinget med at det i «år 2000 går med 6 prosent mindre energi pr.

¹⁸⁰ Arbeiderpartiet, 28.02.1980, Fakta og Argumenter, ArbArk. s. 9

¹⁸¹ NRK, 1990

¹⁸² St.Meld.Nr.38 (1986-87) s. 7

¹⁸³ St.Meld.Nr.38 (1986-87) s.7

¹⁸⁴ St.Meld.Nr.38 (1986-87) s.7-8

¹⁸⁵ St.Meld.Nr.38 (1986-87) s.7-8

¹⁸⁶ St.Meld.Nr.38 (1986-87) s.7-8

produktenhet enn i 1985.»¹⁸⁷ Det har altså blitt antatt et høyere energiforbruk i tidligere prognoser, og ifølge St. meldingen vil forbruket være lavere enn tidligere antatt.

Brundtlands uttalelsen ble også skrevet om i de tre arbeiderpartiavisene. Avisene viser også en stor endring i retorikk og presentasjon av saken, nå ca. 10 år etter konflikten. Finnmark Dagblad skriver at man nå kan fastslå at motstanderens hovedargument var rett.¹⁸⁸ Videre beskriver de demningen som et monument for de som hadde sterk tro på energiprognosene den gang:

«Alta-kraftverket, og demningen over Sauto, står der som et monument over sterk vilje og stor tro på prognosemakernes beregninger. Kraftverket er i det minste blitt en turistattraksjon, bygginga førte til en viss aktivitet i Alta, og på sikt vil også Alta-kraft gi fylket inntekter.»¹⁸⁹

Denne betegnelsen viser til de som under konfliktens tid hadde sterk tro på energiprognosene, blant annet Finnmark Dagblad selv. Videre ser avisen på de positive sidene ved demningen da de skriver at den i det minste har blitt en turistattraksjon og muligens kan gi fylket inntekt i senere tid. Til slutt avslutter avisen med å stille seg på siden med demonstrantene da de skriver: «Neste utspill kunne kanskje være et forslag om at Altademonstrantene slipper å betale bøtene sine.»¹⁹⁰ Dette er et utsagn som viser en vesentlig endring fra avisens tidligere retorikk angående demonstrantenes bruk av sivil ulydighet. Tidligere har avisene uttrykt sterk misnøye rundt de man tidligere beskrev som en alvorlig trussel mot demokratiet. Her endres oppfatningen seg ettersom man nå stille spørsmål rundt det å fjerne bøtene tildelt for deltagelsen i bruken av sivil ulydighet.

Nordlys skriver også et leder-innlegg angående Brundtlands innrømmelser, og kaller uttalelsen for en «uventet redningsplanke»¹⁹¹ til de demonstrantene som hadde nektet å betale boten sin. Videre kommentere avisen på Brundtlands kommentar slik:

¹⁸⁷ St.Meld.Nr.38 (1986-87) s 101

¹⁸⁸ Finnmark Dagblad, Leder, 27.08.1990. s. 2

¹⁸⁹ Finnmark Dagblad, Leder, 27.08.1990. s. 2

¹⁹⁰ Finnmark Dagblad, Leder, 27.08.1990. s. 2

¹⁹¹ Nordlys, Leder, 28.08.1990. s. 2

«I kraftpolitisk forstand er påstanden riktig. (...) Men i kulturpolitisk forstand var kampen en viktig lærepenge for det norske storsamfunnet. Dagens politiske ledere burde takke de gamle aktivister for at den samiske kulturbygda Masi ikke ble neddemmet, (...) Dessuten er det også en historisk erkjennelse at kampen om Alta-vassdraget ble innfallsporten både til en større forståelse av den samiske minoritetens rettigheter og til en bedre økologisk forstand i det norske storsamfunnet. Vi har for eksempel fått Sametinget».¹⁹²

Igjen viser avisene en totalomvending fra tidligere omtalelser angående Alta-saken. Nordlys påstår at demningen ikke var nødvendig, men at konflikten, og særlig da demonstrantenes arbeid, var viktig for utviklingen i storsamfunnet. Her viser de til utvikling som har blitt gjort innenfor inkluderingen av samene i politikken. Til det man her oppfatter og mener var feil i energiprognoene, skriver avisene dette: «Det er lite vi kan gjøre om igjen og heller ikke Alta-utbyggingen kan forandres. Men der ekspertene led nederlag, kom storsamfunnet ut med noen erfaringer som viste seg å være gode.»¹⁹³

Nordlys publiserer også en avisartikkel angående Brundtlands uttalelser, hvor Sigurd Tveitereid, daværende ekspedisjonssjef i Olje- og energidepartementet, intervjues angående energisituasjonen i landet. Her omtaler Tveitereid situasjonen som «en overflod av elektrisk kraft»¹⁹⁴, ha legger også til at utbygging av ny elkrafts-produksjon vil være svært økonomisk risikabelt i alle fall helt frem til 1995. Men Brundtlands uttalelser om utbyggingen av Alta-Kautokaino vassdraget vil han ikke kommentere på.¹⁹⁵

Brundtlands memoarer fra 1997

Syv år senere etter uttalelsen, kom Brundtland med egen bok. I *Mitt liv* forteller hun om de vanskelige årene med Alta-saken, og ikke minst om striden angående vern vs. vekst innad i Arbeiderpartiet. Innledningsvis til Alta-saken fremmer Brundtland partiets handtering av andre kraftutbyggingssaker. Både Dagali og Veig var to viktige vassdrag partiet diskuterte heftig om. Brundtland forklarer tonen angående kraftutbygging innad i partiet slik:

¹⁹² Nordlys, Leder, 28.08.1990. s. 2

¹⁹³ Nordlys, Leder, 28.08.1990. s. 2

¹⁹⁴ Hestvik, Arne S. 28.08.1990. Nordlys. s. 11

¹⁹⁵ Hestvik, Arne S. 28.08.1990. Nordlys. s. 11

«Kraftutbygging var en hjertesak for en rekke arbeiderpartipolitikere over hele landet. Mange sa: Vekst og vern – betyr ikke det at vi kan bygge ut i alle fall ett av de to vassdragene? Det blir jo mye igjen å verne likevel.»¹⁹⁶

Selv tar hun avstand til vekst linjen, og fremstiller seg selv om sterk tilhenger av vern, noe hun stadig var som miljøminister. Brundtland viser til en avisartikkel fra Arbeiderbladet. I avisen ble det skrevet at sentralstyret i Arbeiderpartiet hadde gjort et vedtak til fordel for vern av Dagali og Veig. Til dette forklarer Brundtland at analysen Arbeiderbladet hadde gjort var riktig, men at et slikt oppslag ville fyre opp kampånden blant dem som var for vekst: «Jeg er ikke i tvil om at kampånden bare økte hos dem det gjaldt, da de så dette oppslaget. Det som fulgte var enda mer smertefullt.»¹⁹⁷ I det følgende gruppemøte beskriver Brundtland stemningen som et av de mest intense møtene hun kan huske, og en debatt ladet med følelser. Brundtland fremmer tydelige meninger angående vern og vekst da hun skriver at vern vant frem med en stemme. Til dette skriver Brundtland: «Dette var nære på. Jeg kan ikke huske et mer intenst gruppemøte.»¹⁹⁸ Her kommer ønsket om å fremme sitt syn om vern tydelig frem. Videre viser hun til et sterkt skille mellom seg selv og daværende statsminister Odvar Nordli, da hun beskriver situasjonen i ettertid av vedtaket for vern av Dagali og Veig:

««Nei, det vil jeg overhodet ikke, var det avisende svaret statsminister Odvar Nordli gav en fotograf som ønsket å få et bilde av statsministeren sammen med miljøminister Gro Harlem Brundtland etter gårdsdagens regjeringssmøte om Hardangervidda-utbyggingen.» Det illustrerer stemningen og situasjonen, skriver avisen. Avisene overdreiv ikke. Men jeg forstår Odvar Nordli. Ingen av oss ville splitte eller krone vinner og erklære taper.»¹⁹⁹

Igjen trekker Brundtland frem seg selv som sterk tilhenger av vern som miljøminister. Nordli fremstilles som sterkt uenig i hennes vernepolitikk.

Brundtland skriver om statsminister Odvar Nordlis utsettelse av anleggsarbeidet i 1979. Hun fremstiller beslutningen som tatt med bakgrunn i de samiske interessene som tok mediene

¹⁹⁶ Brundtland, Gro H. 1997, s. 207: Om utbyggingen av Dagali og Veig.

¹⁹⁷ Brundtland, Gro H. 1997, s. 209-210

¹⁹⁸ Brundtland, Gro H. 1997, s. 210

¹⁹⁹ Brundtland, Gro H. 1997, s.211

med storm høsten 1979. Brundtland skriver at regjeringen Nordli gikk derfor inn «for å utsette hele utbyggingen og gi reineierne forlenget uttalefrist om anleggsveien.»²⁰⁰ Denne fremstillingen av Nordlis beslutninger i oktober 1979 er stikk motsatt av Nordlis egen fortelling fra 1985. Som vist tidligere i kapitlet fremstilles valget i Nordlis memoar fra 1985 gjennom konfliktens voldsomhet, og en mening om at stortinget måtte få delta i drøftingen om de omfattende planene med politiaksjonene og bruk av militære midler. Disse ulike fremstillingene av bakgrunnen for beslutningen om å utsette anleggsarbeidet er interessante å se nærmere på i sammenheng med perioden de er skrevet i. Nordlis memoar i 1985 er skrevet nærmere den endelige beslutningen om å gå gjennom med utbyggingen. Mens Brundtlands memoar er skrevet i ettertiden av både sameloven, grunnlovsparagrafen om samene og åpningen av sametinget. I tillegg ble Brundtlands memoar skrevet under en periode hvor energiprognosene beregnet et mindre behov enn hva man tidligere trodde. Det er med andre ord tydelig at memoarenes fremstilling av konflikten hører samtiden til.

Selv skriver Brundtland at hun stusset over Nordlis beslutning. Hun beskriver reaksjonene til de andre slik: «Noen var lykkelige over at presset i denne omgang var over. Mange var urolige og sinte, fordi man bøyde seg for den type aksjon og trusler som var satt igang.»²⁰¹ Her er det en tydelig forskjell i ordvalg da hun beskriver hvem som var lykkelige og hvem som var sinte. Hun skriver «noen» var lykkelig, og «mange» var urolig og sinte. Her kan man ikke annet enn å forstå situasjonene som at et flertall av partimedlemmene var sinte over avgjørelsen. Dette blir igjen understreket da Brundtland skriver: «Det var ulike syn, også i Arbeiderpartiet, men et klart flertall stod bak en moderat utbygging.»²⁰² Brundtland viser videre en forståelse til reaksjonene flertallet av partiet hadde av Nordlis utsettelse: «For dem som var sterkt for gjennomføringen og sterkt imot protester og sivil ulydighet, var det naturlig å være kritisk overfor det de oppfattet som politisk nølen og vakling»²⁰³

Brundtland poengterer at konflikten hadde flere aspekter i seg. Her nevner hun både samesaken, Finnmark fylke, prinsipper og holdninger angående bruk av sivil ulydighet, og det

²⁰⁰ Brundtland, Gro H. 1997, s. 285

²⁰¹ Brundtland, Gro H. 1997, s. 285

²⁰² Brundtland, Gro H. 1997, s. 286

²⁰³ Brundtland, Gro H. 1997, s. 285

å respektere et stortingsvedtak.²⁰⁴ Hun begrunner at hennes bakgrunn i miljøverndepartementet gjorde at hun selv måtte være klar for nye vendinger av saken. Hun fremstiller seg selv og regjeringens behandling av saken som forsiktig og innstilt på møte nye sider ved saken. Stemningen i Finnmark beskriver hun derimot som «nesten hatsk».²⁰⁵ Videre beskriver hun sin fremgangsmåte i konflikten slik: «Jeg var nå mest opptatt av å få en full oversikt over alle sider av dette komplekset. Vi skulle snu alle stener for å unngå å trå feil. Kanskje kunne vi legge et nytt grunnlag som pekte fremover og ut av den fastlåste striden?»²⁰⁶ Brundtland viser en regjering og et parti som har sterk vilje til å få gjennom utbyggingen. Senere kommer innrømmelsen om at en stans i utbyggingen ville være umulig. Dette begrunner hun med at politiaksjonen som allerede hadde blitt gjennomført «for å oppfylle Stortingets vedtak, (ville bli) ble satt til side. Det ville aldri bli møtt med forståelse og tilslutning.»²⁰⁷ Partiets formeninger om utbyggingen blir her fremstilt som fast låste. Dette kommer enda tydeligere frem da hun avslutningsvis skriver at: «De sterke etatene hadde altfor lenge vært preget av sine tradisjoner og en kultur der slike tanker fortsatt var fremmed for mange.»²⁰⁸ Tankene hun her beskriver som fremmed for mange i partiet er tanker om mindretallets rettigheter, og beskyttelse av de svake.

Oppsummerende betraktninger:

Kapittelet viser en tilnærming til Alta-saken som gjenspeiler periodens samtid. Reidar Nielsens posisjon i 1989 er i konflikt med hans tidligere posisjon, og tilnærming til Alta-saken 10 år tilbake i tid. En endring har tatt sted hvor Nilsen nå jobber for utarbeiding av samiske rettigheter. Samtidig ser det ut til at partiet og Nielsen ikke knyttet sterke bånd mellom konflikten i Alta og de samiske rettighetene som utbroderes. Gro Harlem Brundtlands uttalelse fra 1990 viser igjen et tydelig skifte i tilnærmingen til Alta-saken. Energiprognosene fra perioden før gjenspeiler Brundtlands tilnærming, og viser en tydelig samtidstolkning av fortiden. Memoarene bære også preg av samtiden de ble skrevet i. Odvar Nordli balanserer på en tynn linje mellom å holde fast i nødvendigheten av utbyggingen, og viktigheten av å ta mindretall på alvor. Likevel fremstiller han beslutningen om å utsette anleggsarbeidet ut å

²⁰⁴ Brundtland, Gro H. 1997, s. 285

²⁰⁵ Brundtland, Gro H. 1997, s. 286

²⁰⁶ Brundtland, Gro H. 1997, s. 286

²⁰⁷ Brundtland, Gro H. 1997, s. 287

²⁰⁸ Brundtland, Gro H. 1997. s.290

trekke frem de samiske demonstrasjonene som presset hard på i 1979 og 1980. Brundtland derimot fremstiller Nordlis valg som sluttet til de samiske sultestreikerne. Hennes bok kom enda senere på 90-tallet hvor både sametinget hadde etablert seg, og flere andre samepolitisk utviklinger hadde blitt formet. Hennes memoar bærer nærmest preg av en ansvarsfraskrivelse hvor valget om å gå gjennom med utbyggingen faller på partiets sterke ønske om utbygging. Slik Brundtland fremstille det ville en stans i utbyggingen aldri ha blitt møtt med forståelse. Denne fremstillingen av Alta-saken synes å være preget av samtidens utvikling fra konflikten og frem til 1990. Samens rettigheter hadde for fullt skutt fart og energiprognosene viklet utbyggingen som en unødvendig affære.

Kapittel 6: Alta-saken 2010 - 2019

Dette kapitlet vil se nærmere på utviklingen av Arbeiderpartiets tilnærmingen til Alta-saken mellom 2010 - 2019. Skiftende energiprognooser og nye industri og kraftutbyggingssaker vil gi et innsyn i Arbeiderpartiets tilnærming til debatten angående vern vs. vekst mellom perioden 2010 -2019. Samtidig vil debatten om de nye sakene belyse hvordan fortiden om Alta-saken tas i bruk for å fremme ulike synspunkter på nye konfliktsaker som preger samtiden i 2010-2019. Et tydelig fokus på forholdet mellom fortid og nåtid vil vise seg gjeldene her. Kapitelet vil avslutte med en analyse av Finnmark Arbeiderpartis egne bok; *Finnmark Dagblad – fra en håndfull til folkemakt*. Denne boken vil belyse partiets fremstilling av Alta-saken i 2012.

Energiprognooser

De antatte prognosene rundt energietterspørsel og forbruk, har endret seg gjennom tidene. Dermed har prognosene endret myndighetenes tilnærminger til utbygging av kraftverk og strømmnett. I ulike parti- og statlige meldinger blir landets energibehov vurdert. Videre blir det vurdert tiltak for å nå behovene. Det er altså på bakgrunn av anslåtte energiprognooser myndighetene utarbeider planere for utbygging av ulike kraftverk og strømmnett. I 2010 ser man nye endringer i energiprognoosene, noe som legger tilrette for en ny omvending i kraftpolitikken.

Regjeringens melding til Stortinget 2011/2012

I regjeringens melding til Stortinget i 2012 legger de frem «politikken for utbygging og reinvesteringer i det sentrale overføringsnettet for strøm.»²⁰⁹ Arbeiderpartiets Jens Stoltenberg, og hans andre regjering,²¹⁰ skriver i denne meldingen at det sentrale overføringsnettet har i mange år gått gjennom effektivisering og moderat investering, og at det derfor nå er «store behov for å øke kapasiteten og bygge om deler av nettet.»²¹¹ Behovet for en større utbygging blir begrunnet i en nødvendighet av «bedre sikkerhet for strømleveransene i noen områder, mer fornybare kraftproduksjon forbruksvekst blant annet i petroleumssektoren, industrien og områder med befolkningsøkning og ønske om å utjevne regionale ubalanser og kraftpriser.»²¹² Det er altså flere grunner til regjeringens ønsker om

²⁰⁹ Meld. St. 14 (2011-2012). Del: 1.1

²¹⁰ Regjeringen.no, u.d.

²¹¹ Meld. St. 14 (2011-2012). Del: 1.1

²¹² Meld. St. 14 (2011-2012). Del: 1.1

satse på utvikling av strømmettet i 2012. Elektrifiseringen av sokkelen blir igjen vist til da meldingen poengterer at «Forbruket i petroleumsindustrien av kraft fra land har økt fra under 1 TWh/år i 1995 til om lag 6 TWh/år i 2010.»²¹³ I tillegg viser meldingen at regjeringen ser på kraftbehovet som økende da de skriver at: «Økonomisk vekst og befolkningsvekst trekker i retning av økt strømforbruk.»²¹⁴ Satsingen på fornybarenergi og målene i den internasjonale klimapolitikken blir også trukket frem som et argument for en «økt investering i kraftproduksjon sammenliknet med tidligere.»²¹⁵

Regjeringens melding i 2012 viser ikke bare en endring i kraftbehovet fra St. Meldingen i 1986/87, presentert i kapittel 5. Men den viser også en regjering som i 2012 har et stort fokus på påvirkningen utbygging av strømmett, og ulike kraftverk, har på lokalbefolkningen og naturen. Regjeringen formulerer det slik: «Nettinvestering er nødvendig og viktige. Det er mange som påvirkes av slike tiltak. Store kraftledningsaker krever en grundig behandling. Så mange som mulig av de som kan bli berørt bør involveres.»²¹⁶ I tillegg til å understreke viktigheten av å inkludere flere berørte parter i utbyggingen skriver regjeringen videre at:

«Etablering av kraftoverføringsanlegg vil, selv om de utformes skånsomt, medføre inngrep i natur og ha virkninger for lokalsamfunn og andre arealinteresser. Aktuelle konsekvenser er påvirkning av arters leveområder, fragmentering av naturområder, påvirkning på reindrift, elektrokusjon- og kollisjonsfare for fugl og visuelle virkninger på landskapet.»²¹⁷

Regjeringen peker ut mulige berørte parter av en slik utbygging, og inkluderer reindrift som en egen risiko man må ta høyde for. Fokuset på de berørte parter viser en utvikling i behandlingen det samiske spørsmålet i industri- og kraftutbyggingsaker. Likevel er det verdt å merke seg at regjeringen som den gang skrev meldingen ikke kun bestod av Arbeiderpartiet, men var en samling av både Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk venstreparti.²¹⁸ På

²¹³ Meld. St. 14 (2011-2012). Del: 1.5

²¹⁴ Meld. St. 14 (2011-2012). Del: 1.5

²¹⁵ Meld. St. 14 (2011-2012). Del: 3.4.2

²¹⁶ Meld. St. 14 (2011-2012). Del: 1.1

²¹⁷ Meld. St. 14 (2011-2012). Del:1.5

²¹⁸ Regjeringen.no, u.å.

grunnlag av dette kan ikke utviklingen av tilnærmingen til det samiske spørsmålet knyttes alene til Arbeiderpartiet.

For Nord-Norge planlegges det fire større prosjekter i utbygging av sentralnettet. Tre av dem omhandler utbygging av nye 420 kV-ledning fra Often til Balsfjord, fra Balsfjord til Hammerfest og fra Skaidi til Varangerbotn.²¹⁹ Disse blir begrunnet med både en videreføring av elektrifiseringen av sokkelen. I tillegg skal mastene sende elektrisitet fra områder med høyt kraftproduksjon til områder med høy kraftforbruk. For Nord-Norge mener regjeringen at Sør-Troms vil ha bruk for kraft overskuddet fra Finnmark og Nord-Troms:

«Nord-Norge har et samlet kraftforbruk på om lag 19 TWh per år og en beregnet kraftproduksjon i et normalår i overkant av 24 TWh. Nord-Norge som helhet har derfor et kraftoverskudd på om lag 5 TWh i et normal år. (...) I Finnmark og Nord-Troms er det i normalåra kraftoverskudd over året, men med store sesongvariasjoner, mens det i Sør-Troms i normalår er et vesentlig kraftunderskudd.»²²⁰

Nye utbyggingssaker i Finnmark

Som regjeringens melding til stortinget i 2011/2012 viser, har utbygging av strømmnett blitt planlagt flere plasser i fylket. Dette skyldes blant annet ønske om å fordele strømutbyttet fra et sted til et annet. Men som vist i kapitlet ovenfor, henger mastene også sammen med elektrifiseringen av sokkelen og det grønne skiftet. Monstermastene er ikke de eneste planene for kraftutvikling myndighetene hadde for Finnmark. Både gruvedrift og vindmølleparker har også blitt nevnt i planene for å nå nye energibehov for fremtiden. Nye saker har altså kommet opp. Disse sakene viser Arbeiderpartiets tilnærming til debatten om vekst vs. vern rundt årene 2010 og 2019.

Monstermaster til Finnmark

De så kalte monstermastene har i likhet med Alta-Kautokeino utbyggingen møtt på hindringer i Finnmark. Både spørsmålet angående vern av natur, og det samiske spørsmålet om retten til land og vann har flere ganger kommet opp i media. Spesielt har påvirkningen mastene vil ha på reindriften preget debatten i Finnmark. I et intervju med avisen IFinnmark forteller Siv Sannem Indreberg, NVEs saksbehandler for Statnetts planlagte 420 kilowatts kraftledning fra

²¹⁹ Meld. St. 14 (2011-2012). Del: 3.5

²²⁰ Meld. St. 14 (2011-2012). Del: 3.3.5

Skaidi til Varangerbotn, dette: «kraftledningen skal bygges i forbindelse med framtidig vindkraftsatsning. Uten kraftledningen vil det være umulig å transportere energien fra framtidige vindkraftverk i østfylket.»²²¹ Her kommer det frem at mastene også skal fungere som transporter av energi fra mulige vindmølleparker, og at det dermed også finnes planer om å bygge ut vindmølleparker i området. Disse planene blir av Statnett begrunnet med en «økt forsyningssikkerhet og økt forbruksutvikling i Øst-Finnmark.»²²² Her blir altså en tro på et større forbruk, og mer etterspørsel av energi, brukt som argument for utbygging.

Avisene som på denne tiden skal ha avviklet sin tilknytting til partiene, skriver også om mostermastene og energispørsmålet. Finnmark Dagblad skriver et leder-innlegg om monstermastene i Hardangervidda i 2010:

«De fleste av oss ønsker å sikre alle deler av landet nok kraft, helst av den fornybare type. Men det er få som liker både kraftledninger og vindmøller. Men noen ganger må lokalsamfunnet ønske vike for storsamfunnets behov. Slik er det i denne saken.»²²³

Dette blir skrevet samtidig som en linje mellom Hammerfest og Balsfjord lå i planene til Statnett. Videre siterer Finnmark Dagblad avisen Nordlys, som har sterke meninger om mostermaster i Norsk natur:

«Man skal ha usedvanlig dårlig utviklet fantasi for å forstå at høyspentmaster midt i naturskjønnheten opprører folk. Når motstanderne finner opp ordet monstermaster, og protestantene og media adopterer begrepet, er slaget egentlig tapt. Monster hører definitivt ikke hjemme i Tideman og Gudes billedeskjønne natur, uansett kraftbehov.»²²⁴

Nordlys som under redaktør Reidar Nielsen skrev med sterke ord da Alta-saken stod på for fullt, har med årene endret sin tilnærming til spørsmålet om vekst vs. vern. I dette sitatet kommer det tydelig frem at deres prioriteringer ligger hos vern av naturen, «uansett

²²¹ Meiungh, Erik M. 25.08.2010. IFinnmark.

²²² Statnett.no u.d.

²²³ Finnmark Dagblad, Leder. 03.07.2010.. s. 8

²²⁴ Finnmark Dagblad, u.s.14.08.2010.. s. 9

kraftbehov». En tilnærming og en retorikk som ikke ville ha blitt godkjent av den tidligere redaktøren da konflikten om Alta-elva stormet som verst.

Nordlys fortsetter å skrive om myndighetenes planer om å utvide strømmettet. Terje Håkstad, miljørådgiver i Grønn Hverdag, skriver dette i Nordlys: «Må det være slik at vi hele tiden forventer økt forbruk av kraft?» (...) «Den overdrevende debatten må være på «monsterforbruket» av kraft i Norge. Det fortjener både du og jeg, og naturen og klimaet vi lever i.»²²⁵ Ca. to år senere, da Statnetts planene om monsternaster i Finnmark fikk tillatelse fra NVE, publiserer Nordlys et leserinnlegg av Nils Henrik Sara, leder i Norsk Reindriftsamers Landsforbund. Sara skriver om belastningen monsternastene vil ha på reindriften i Norge:

«Som kjent ga Norges Vassdrags- og energidirektorat (NVE) konsesjon til Statnett for bygging av 420 kV kraftledning fra Ofoten til Hammerfest. Utbyggingen vil berøre rundt 60 prosent av reindriften i Norge, noe som naturlig nok vekker sterke reaksjoner hos en næring som allerede er sterkt belastet med inngrep.»²²⁶

Videre påpeker Sara at planen ikke bare omhandler et strømmetteverk av master. Det er og tydelig at Statnett og NVE har videre planer om å bygge ut vindmølleparker i samme område som berøres av monsternastene:

«Det er på det rene at kraftledningen vil øke overføringskapasiteten og åpne opp for utbygginger av vindkraft og småkraftverk innenfor de samme beiteområdene som berøres av kraftledningen. NRL stilte på bakgrunn av dette krav om at det må utarbeides en ny konsekvensutredning, der ulike alternativ ble vurdert. Dette kravet ble ikke imøtekommet.»²²⁷

Myndighetenes planer om utbygging av strømmettet i Finnmark viser en ny tilnærming til energispørsmålet, sammenlignet med perioden 1985 – 1997 i kapittel 5. Omstillingen til mer fornybarenergi og planer om elektrifiseringen av sokkelen skaper nye utfordringer rundt energietterspørselen fra vind- og vannkraft på land. Spørsmålet om utbyggingen av Alta-

²²⁵ Håkstad, Terje. 20.08.2010. Nordlys. s. 3

²²⁶ Sara, Nils Henrik. 14.05.2012. s.42 Nordlys

²²⁷ Sara, Nils Henrik. 14.05.2012. Nordlys s.42

Kautokein-Vassdraget var nødvendig eller ikke, kan igjen være oppe til debatt. Likevel får ikke Alta-saken stor oppmerksomhet i avisene der monsternastene diskuteres.

Nussir-saken

Nussir-saken er et annet eksempel på nye utbyggingssaker som har skapt diskusjon og motstand i Finnmark. Ifølge NHO ble kobbergruvene i Kvalsund oppdaget på 1970-tallet, en av de største kobberforekomstene i Norge og Europa. Planen blir beskrevet av NHO til å omfatte en driftsperiode på 25 -30 år, hvor 25 millioner kubikkmeter masse.²²⁸ Planene om å igangsette gruvedriften på nytt skapte store diskusjoner og demonstrasjoner i Nord-Norge. Nussir-saken har av flere blitt sammenlignet med Alta-saken, men fikk aldri den store oppmerksomheten som Alta-saken fikk rundt slutten av 1970- tallet og over i 1980-tallet.

Finnmark Arbeiderpartiet viser seg igjen gjeldende da Finnmark Dagblad rapporterer om at partiet i en pressemelding skal ha gått inn for å gi støtte til Nussir-prosjektet i Kvalsund. Under overskriften: «Ap gikk ut med støtte til Nussir: - Viktig med næringsutvikling»²²⁹ sier Hammerfests Ap-ordfører Alf E. Jakobsen dette til avisen: «Slik jeg oppfatter det er det behov for næringsutvikling i Kvalsund-området. Personlig må jeg si at jeg støtter prosjektet og håper de får det til.»²³⁰ Videre skal Jakobsen ha kommentert at prosjektet har «relativt bred enighet og oppslutning i Kvalsund og Hammerfest Ap».²³¹

Noen få dager i forkant av intervjuet med ordfører Alf E. Jakobsen, skal avisen ha publiserte et intervju med Terje Wikstrøm, ordfører i Kvalsund og Arbeiderpartimann. Wikstrøm kommenterer på motstanden prosjektet har møtt på, og sier dette til avisen:

«personlig synes jeg argumentene på neisiden er veldig spisset. – spisset på hva? – I hovedsak to ting. De som sier at alt av dyreliv i fjorden dør ut, og de som sier at reinbeitedistrikt 22 må legges ned. Det er ingen sannhetsgrad i noen av de standpunktene.»²³²

²²⁸ nho.no. u.s. 21.02.2012,

²²⁹ Reginiussen, Arne, 07.03.2019, Finnmark Dagblad s. 7

²³⁰ Reginiussen, Arne, 07.03.2019, Finnmark Dagblad s. 7

²³¹ Reginiussen, Arne, 07.03.2019, Finnmark Dagblad s. 7

²³² Fjellheim Wiik, Brage, 20.02.2019, Finnmark Dagblad, s. 13

Wikstrøm viser en holdning til saken som minner stor om tidligere holdninger innad i Arbeiderpartiet under Alta-saken, og særlig innad i Finnmark Arbeiderparti. Videre i intervjuet gjør Wikstrøm seg gjeldende for enda flere gjenkjennbare tankesett innad i Arbeiderpartiet. Ordføreren ser positivt på gruvedriften og arbeidsplassene som følger med:

«Det er jo dette som er nøkkelen på hvor mange som vil skatte til Kvalsund kommune, hvor mange vi klarer å få bosatt i vår kommune. Også er vi veldig opptatt av at hovedkontoret til Nussir blir i Kvalsund kommune.»²³³

Ordfører Wikstrøms uttalelser om Nussir-saken, og Finnmark Arbeiderparti valg i å støtte prosjektet med grunnlag i ønsket om utvikling i fylket, gir et inntrykk av at Alta-saken ikke har blitt gjort om til et symbolsk minne slik Stugu skriver om i boken *Historie i bruk*. Her mener Stugu at nederlag eller historiske feil vil kunne bli om til «symbol på at ein har lært, og aldri meir vil gjere same feila opp att.»²³⁴ I stedet visere Finnmark Arbeiderparti en tilnærming til Nussir-saken som virker repetitivt fra tidligere tilnærminger til Alta-saken. Det er lite som viser til at Ap ordførerne har ett nytt syn på det samiske spørsmålet i industri- og kraftutbyggingssaker. Ser man tilbake på regjeringens tilnærming til berørte parter i utbyggingssaker i meldingene til stortinget, kan det tyde på at det er en forskjell i denne tilnærmingen mellom lokale arbeiderpartipolitikere i Finnmark og regjeringen.

I et leserinnlegg signert av Kjell B. Mortensen Tromsø, blir Alta-saken trukket frem som eksempel på problematikken under demonstrasjonene rundt Nussir-saken. Mortensen skriver blant annet at Alta-saken har vist at aksjonister kan ha « (...) vikarierende motiver for sin motstand mot viktige tiltak i samfunnet.»²³⁵ Her argumenterer han blant annet for at samiske aksjonister ofte var sterkt involvert i ulike handlinger for sabotasje mot anleggsvirksomheten. Mortensen tenker her på forsøket av å sprengte brua i Tverrelvdalen, og planer om å senke politiets losjiskip. Videre argumentere Mortensen for Nussir-saken slik:

«Det har alltid vært slik at en kan ikke lage omelett uten å knuse egg. I forbindelse med søknaden om konsesjon kan er(en) være trygg på at konsesjonsgiver har vurdert

²³³ Fjellheim Wiik, Brage, 20.02.2019, Finnmark Dagblad s. 13

²³⁴ Stugu, 2016, s. 32

²³⁵ Mortensen, Kjell B. 21.02.2019, Finnmark Dagblad, s. 2

verdien av både egg og omelett, og funnet at omeletten har størst verdi for kommunen, for reindrifta og for nasjonen.»²³⁶

Mortensen bruker Alta-saken på en slik måte som gagnar hans eget syn av samtidens konfliktsak. Han plukker ut, og vinkler fortiden slik at den passer inn i hans ønsker for nåtiden. Fordi han ser på Nussir-saken som nødvendig, velger han å ta i bruk de mer ekstreme aksjonene og planene som ble lagt under Alta-saken. Fortiden blir brukt for å validere samtidens saker.²³⁷

Nordlys viser også en sterk bruk av fortiden for å validere nåtidens ønsker. Avisen skriver en artikkel om en arrangert demonstrasjon i Tromsø. Her intervjuer avisen naturvernforbundet som sier dette til avisen:

«Vi forventet en stor oppslutning for vi har sett at det her engasjert. Men at så mange skulle trosse været for å markere motstanden mot Nussir, hadde vi ikke trodd, sier Anton Petter Hauan i naturvernforbundet, som sto bak arrangementet, sammen med Tromsø Natur og Ungdom samt Norske Samers Riksforbund.»²³⁸

Videre poengterer avisen at Nussir-saken har blitt nåtidens Altasak.²³⁹ Fortiden blir tatt i bruk for å forklare nåtidens utfordringer. Slik Folkenborg skriver det, gir fortiden «(...) mening til samtidens utfordringer».²⁴⁰ I dette tilfellet er det en fortelling om Alta-saken som et overtramp fra myndighetene som fremmes. Dette kommer til syne da stortingsrepresentant Torgeir Knag Fylkesnes kommentere dette til Nordlys: «Dette kommer på toppen av så mange overtramp vi har opplevd her i nord. Jeg føler at tålmodigheten har tatt slutt, sier stortingsrepresentant Fylkesnes til Nordlys.»²⁴¹

²³⁶ Mortensen, Kjell B. Kommentar artikkel, 21.02.2019, Finnmark Dagblad, s. 2

²³⁷ Folkenborg, 2018, s. 15

²³⁸ Solvang, Øysteing. 18.02.2019, Nordlys s. 12

²³⁹ Solvang, Øysteing. 18.02.2019, Nordlys, s. 12

²⁴⁰ Folkenborg, 2018, s. 26

²⁴¹ Solvang, Øysteing. 18.02.2019, Nordlys, s. 12

De to eksemplene fra avisene viser at Alta-saken har blitt tatt i bruk som både et argument av motstandere og forkjemper for Nussir-saken. Ved å plukke ut enkelte hendelser som ganger det ståstedet man har i nåtidige konflikter, fremstilles Alta-saken på to vidt forskjellige måter.

Finnmark Arbeiderparti – fra en håndfull til folkemakt 2012

I 2012 kom Finnmark Arbeiderparti med egen bok om Arbeiderpartiets hundreårs historie. Redaktør Thor Robertsen, som lenge satt som leder i Vardø Arbeiderparti, og var styreleder i Finnmark Arbeiderparti,²⁴² har sammen med en rekke andre Arbeiderpartimedlemmer i Finnmark skrevet historien om det lokale partiet. Flere kjente og viktige aktører har deltatt i skrivingen av boken. Oppgaven tar utgangspunkt i tre kapitler skrevet av tre forskjellige Arbeiderpolitikere. Thor Robertsens kapittel er valgt da Alta-saken inngår i perioden han fokuserer på. Kapittelet viser en fremstilling av Alta-saken som får bemerkelsesverdig liten plass i lokalpartiets historie. Steinar Pedersens kapittel tar for seg perioden i ettertid av konflikten. Pedersen er av samisk slekt, og har lenge arbeidet med samepolitisk spørsmål og utvikling. Det vil derfor være interessant å se hvordan Alta-saken blir fremstilt her. Helga Pedersen opptre som nestleder i Arbeiderpartiet da hun skriver sitt kapittel for boken. Kapittelet har et fremtidsrettet fokus, og er dermed av interesse for spørsmålet om partiets ståsted til industri og kraftutbygging i 2012. For Helga Pedersens kapittel vil det også være interessant å se hvordan hun bruker fortiden for å se fremover. Deres fremstilling, eller mangel på fremstilling av konflikten vil gi et innblikk i lokalpartiets syn på Alta-saken ca. 30 år i ettertid av konflikten.

Thor Robertsen:

Alta-saken får bemerkelsesverdig liten plass i boken *Finnmark Arbeiderparti – fra en håndfull til folkemakt*. I den 434 sider lange boken er knappe to sider som dedikeres til å presentere en av de største konfliktene partiet har vært borti siden andre verdenskrig. Bokens redaktør, Thor Robertsen, tar på seg oppgaven av å presentere Alta-saken. Han introduserer temaet med å understreke Finnmarks mangel på kraft i etterkrigstiden:

«Før krigen hadde kun 28% av befolkningen i Finnmark tilgang til elektrisk kraft mot 75% i landet ellers. Utbygging av elektrisitetsforsyningen var av den grunn en

²⁴² Robertsen, 2012, s. 424

prioritert oppgave under gjenreisningen, noe som klart kommer til uttrykk i partiets valgprogram.»²⁴³

Videre trekker han frem et av målene som stod skrevet i fylkesprogrammet for 1976-1979. Mål var å sikre seg energi til et fylke i vekst, både innenfor næringslivet og i befolkningen. Her understreker Robertsen at Finnmark er det fylket som har lengst mørketid, og at fylket derfor hadde behov for mer kraft sammenlignet med andre fylker. Innledningen bærer preg av en sterk rettferdighetsgjørelse for utbyggingsplanene. Fokuset på energimangelen skaper en tanke om at kraftutbyggingen av Alta-Kautokeino var høyst nødvendig. Noe som energiprognosene kunne bekrefte. Likevel viser fokuset et sterkt ønske om å validere Arbeiderpartiets planer og gjennomføringen av dem, selv da motstanden stod på som verst. Robertsen beskriver videre endringer i planene for å redusere omfanget, videre viser han til demonstrasjonene og bruken av sivil ulydighet og sultestreik.²⁴⁴ At lokal politiker Harald Opgård og flere av Finnmarks Arbeiderpartimedlemmer arrangerte og deltok i det som ble omtalt som et borgervern av mediene,²⁴⁵ blir ikke skrevet om i boken som omhandler lokal partiet. Robertsen skriver at partiet hadde sterke motpoler angående saken, men unngår å trekke frem flertallet i partiet som klart og tydelig var for utbyggingen. Partiet som var sterke forkjempere for utbyggingen, er ikke eksisterende i Robertsens fremstillinger av saken. I stedet fremstiller han partiet som et rasjonelt parti som så både fordeler og ulemper av utbyggingen. Dette gjør han ved å skrive om Fylkesordfører Arnulf Olsen som mente det var viktig å «*finn den gyldne middelvei for utbyggingen slik at den tjener flest interesser, helheten og fylkes arbeids- og næringsliv totalt.*»²⁴⁶

Mot slutten av avsnittet som omhandler Alta-saken, viser Robertsen til Steinar Pedersens kapittel om *Finnmark Arbeiderparti og Samene*. Her fremmer han partiets valg om et delstyre mellom Fylkestinget og Sametinget i arbeidet om Finnmarkseiendommer. Her trekker han frem Pedersen som skriver at dette var en «*seier for den ansvarlighetslinje som hadde preget Finnmark Arbeiderparti og styrets arbeid med saken.*»²⁴⁷ Fokuset på å fremme Arbeiderpartiet

²⁴³ Robertsen, 2012, s. 142

²⁴⁴ Robertsen, 2012, s. 142

²⁴⁵ Myklevoll, Terje. 24.09.1979. Finnmark Dagblad, s.13

²⁴⁶ Robertsen, 2012, s. 142

²⁴⁷ Robertsen, 2012, s. 142

som et ansvarlig parti i arbeidet med samiske rettigheter i ettertid av Alta-saken fortsetter i Steinar Pedersens kapittel.

Steinar Pedersen:

Steinar Pedersen har en bakgrunn som historiker. Han studerte ved UiT og skrev sin doktorgrad om Lappekodisikken. Etter studiene arbeidet Pedersen som lærer før han gikk over i en lengere karriere som forsker. Her arbeidet han med ulike saker innenfor samiske rettigheter og samepolitisk utvikling. Senere satt han som representant for Arbeiderpartiet i Sametinget, Tana kommunestyre og Finnmarks fylkesting. Under utgivelsen av boken var Pedersen posisjonert som «leder i Samisk programråd, medlem i kringkastingsrådet og styreleder for stiftelsen Tana og Veranger museumssiida.»²⁴⁸ Hans bakgrunn som historiker skaper spørsmål rundt tilnærmingen til hans kapittelet. Disse spørsmålene omhandler hvorvidt man skal betrakte kapittelet som et historisk verk eller ikke. I denne oppgaven har kapittelet blitt tatt i bruk med en analytisk tilnærming, uten store refleksjoner rundt forfatterens bakgrunn som historiker. Likevel ønsker jeg å poengtere at en tilnærming til hans kapittel som et historisk verk ville være svært interessant da hans framstillinger utelater flere viktige aspekter ved partiets tilnærming til Alta-saken. Kapittelet bærer preg av en fremstilling av Alta-saken som er til stor fordel for lokalpartiet.

I Pedersens kapittel fokuserer han blant annet på Arbeiderpartiet håndtering av Samene under, og i ettertid av Alta-saken. Pedersen bruker store ord da han omtaler Arbeiderpartiets håndtering av det samiske perspektivet i Alta-saken. Han beskriver Arbeiderpartiet som et ansvarlig parti som satt i gang både Samekulturvalget og Samerettsutvalget for å få oversikt over situasjonen. Pedersen skriver: «I tråd med Arbeiderpartiets beste tradisjoner tok man et ansvar, og regjeringen Nordli nedsatte høsten 1980 to store utvalg til å gå grundig inn i problemstillingene som var reist.»²⁴⁹ Videre omtaler han Arbeiderpartiets markering av samenes status som et eget folk, som «den mest høytidelig»²⁵⁰ markering. Markeringen som Pedersen omtaler som høytidelig gikk for seg med at Reidar Nielsen, som her opptre som leder for Samepolitisk utvalg, fikk ordet «umiddelbart etter partileder Gro Harlem

²⁴⁸ Robertsen, 2012, s. 426

²⁴⁹ Pedersen. S, 2012, s. 297

²⁵⁰ Pedersen. S. 2012, s. 302

Brundtlands åpningstale»²⁵¹ for landsmøtet i 1989. Reidar Nielsens bakgrunn som redaktør i Nordlys og Finnmarks Dagblad blir ikke trukket frem. Det blir heller ikke kommentert rundt Nielsens egne holdninger til Alta-saken bare få år før han fikk ansvaret som leder for Samepolitisk utvalg.

Steinar Pedersens kapittel fungerer i all hovedsak som et eksempel på det Ketil Zachariassen skriver om i sin tekst. Nemlig at «(...) ein har vore meir opptatt av resultatet av den nye samepolitikken enn av årsaka til at politikken blei omlagd.»²⁵² Boken fronter partiets deltakelse i de samepolitisk utviklingene som tok sted på 1980- og 1990-tallet. Mens Alta-sakene, og partiets rolle i konflikten blir sterkt dysset ned, og nærmest glemte bort.

Helga Pedersen:

Et siste kapittel som viser seg å være av interesse for å se på partiets ønsker for fremtiden i 2012, er Helga Pedersen kapittel; *Sosialdemokratisk framtid*. Dette kapitlet viser først og fremst Pedersens håp for lokalpartiet fremtid i 2012. Samtidig gir kapitlet et innblikk i partiets tilnærming til kraftutbyggingssaker i 2012. Pedersen har tidligere vært nestleder i Arbeiderpartiet og parlamentarisk leder. Under utgivelsen av boken satt Pedersen som leder av programkomiteen foran Stortingsvalget.²⁵³ Kapitlet tar for seg ønsker om videre utvikling av Finnmark under Arbeiderpartiet. Hun anerkjenner at Alta-saken er en av de konfliktene som har gjort at partiet ikke blir sterkt forbundet med klimakampen:

«Finnmark Arbeiderparti forbindes kanskje ikke først og fremst med kamp for miljøet. Altasaka, vår holdning til petroleumsvirksomhet i Barentshavet og generell skepsis til områdevern har selvsagt bidratt til det.»²⁵⁴

Videre skriver hun om en egen opplevelse av å bli stemplet som klimaværsting etter fylkesutvalget gikk mot vern av lauvskog i Finnmark. Til dette skriver Pedersen at hun fortsatt den dag i dag står for valget. Videre trekker hun frem egne meninger rundt bruk av natur:

²⁵¹ Pedersen. S, 2012, s. 302

²⁵² Zachariassen, 2019

²⁵³ Robertsen, 2012, s. 426

²⁵⁴ Pedersen. H, 2012, s. 415

«Jeg mener det er mulig å bruke naturen og ta vare på den samtidig. Den langvarige samiske naturbruken burde være det beste beviset på det. Så vil noen raskt innvende at det er forskjell på snarefangst og gruvedrift, og det er det selvsagt. Men poenget mitt er at Finnmark ikke er uberørt villmark, og skal heller ikke behandles som det.»²⁵⁵

Selv om hun her skriver at det «selvsagt» er forskjell på snarefangst og gruvedrift, sammenligner Pedersen myndighetenes utvinning av naturressurser med samisk bruk av natur. Pedersen poeng kommer klart og tydelig frem. Nettopp at hun ønsker å ta i bruk mer av naturressursene som finnes i Finnmark. Pedersen fremmer et Arbeiderparti som fortsatt er ute etter utvikling, og har et ønske om å ta i bruk ressursene som Finnmark besitter. Avslutningsvis skriver hun:

«Det finnes flere veier til vern av miljøet enn verneområder. La oss bruke vår beste kunnskap og erfaringer for å utnytte ressursene på en måte som gjør at vi kan overlate vann og land til neste generasjon i god stand.»²⁵⁶

Pedersens ønsker for utvikling i Finnmark gjenspeiler to ting. For det første går ønsket om å ta i bruk naturressursene hand i hand med energiprognosene fra 2011/2012. Nemlig at man vil få en økt etterspørsel av energibruk både i befolkningsforbruket, og på grunn av det grønne skiftet. For det andre, tar Pedersen i bruk fortiden for å validere ønsket om videre kraftutvinning i Finnmark. Der Pedersen ser tilbake på fortiden, argumenterer hun for at man i fremtiden bør ta i bruk den kunnskapen og erfaringen man sitter igjen med fra tidligere saker. Alta-saken blir her brukt som et argument for å fortsett å ta i bruk naturressursene i Finnmark.

Oppsummerende betraktninger:

Boken som skal belyse Finnmark Arbeiderparti gjennom årene, helt tilbake til 1800-tallet, viser en svak vilje til å ta et ordentlig oppgjør med eget ståsted under Alta-saken. Ikke bare velger bokens redaktør og forfattere å nærmest utelukke den største lokal konflikten partiet selv har vært sterke medvirkere til. I stedet ligger har man, slik Zachariassen poengtere, vært mer av å fremme utfallet av konflikten. Slik Håkon Rune Folkenborg forklarer det i sin bok, En fortid – mange fortellinger, er «forestillingene som blir bærende for formingen av

²⁵⁵ Pedersen, H, 2012, s. 416

²⁵⁶ Pedersen, H. 2012, s.416

fortellingen (...) avgjørende for hvilken forståelse, mening og innsikt som formidles».²⁵⁷ På grunnlag av dette kan det virke som at fortellingen Finnmark Arbeiderparti forsøker å fremme her, er en fortelling som fremme deres posisjon i samepolitikken utvikling i etterkant av Alta-saken. En fortelling som overser partiets posisjon under konflikten, og heller ønsker å fremme egen deltakelse i utfallet. Vider brukes Alta-saken, paradoksalt nok, i et argument for å fortsette å ta i bruk naturressursene i Finnmark.

²⁵⁷ Folkenborg, 2018, s. 22

Kapittel 7: Drøfting og avslutning

Da det søkes å gi et svar på oppgavens problemstilling, som tar for seg endringer i Arbeiderpartiets fremstillinger av Alta-saken mellom 1979 – 2019, er det særlig to hendelser som gjør seg gjeldende. Gro Harlem Brundtlands uttalelse fra 1990, hvor hun betegner utbyggingen som unødvendig. Og Finnmarks Arbeiderpartiets bok; *Finnmark Arbeiderparti – fra en håndfull til folkemakt*, hvor Alta-saken blir både feid under teppet, men og bruk som et argumentasjon for å fortsette utbygging av nye kraftprosjekter i Finnmark. De to tilnærmingen til Alta-saken markerer et omslag fra en tidligere tilnærmingen til Alta-saken. Brundtlands uttalelse er dermed et klart skifte fra partiets tilnærming under perioden hvor konflikten tok sted. Mens boken til Finnmark Arbeiderpartiet viser seg endrende fra den perioden Brundtland uttaler seg om utbyggingen. Hypotesen som gikk ut på at det hadde skjedd endringer i Arbeiderpartiets fremstillinger av Alta-saken mellom perioden 1979 – 2019, har dermed vist seg å være riktig. Som avsluttende resonnement vil jeg først gi noen endelige refleksjoner rundt hvordan kildegrunnlaget for denne oppgaven samlet kan opptre som stemmen til et helt parti. Til slutt vil jeg avslutte oppgaven med å gå nærmere inn på de to endringene i Arbeiderpartiets fremstillinger av Alta-saken, samtidig som jeg besvare oppgavens underspørsmål.

Opgaven har trukket veksler på ulike typer kilder tilknyttet partiet. Aviser fra arbeiderpressen, memoarene fra sentralt posisjonerte Arbeiderpartipolitikere, og bøker med Arbeiderpartipolitikere som forfattere er eksempler på dette. Disse ulike kildematerialene har belyst endringer i Arbeiderpartiets fremstillinger av Alta-saken. Men for å gi et helhetlig svar på oppgavens problemstilling må det argumenteres for at disse kildene samlet opptre som Arbeiderpartiets stemme. Oppgaven som har hentet stor inspirasjon fra minnestudiet og historiebevissthet trekker slutninger fra disse teoriene for å kunne forstå kildegrunnlaget som en stemme for Arbeiderpartiet.

Fordi fortellinger aldri fil baserer seg på en enkelt fortellerstemme alene. Har denne oppgaven forsøkt å trekke inn flere stemmer fra Arbeiderpartiet, som på et tidspunkt har uttalt seg om Alta-saken. Derfor har oppgaven ikke basert seg på en enkelt kilde, men tatt for seg flere ulike kilder. Kapittel 2: *Minnehistorie og historiebevissthet* trekker frem fortellinger og forestillinger. Disse begrepene blir knyttet til mentale prosesser og hva man som enkeltperson mener er riktig. Dermed er fortellinger og forestillinger sterkt knyttet til minnet hvor man ser tilbake på fortiden ut ifra samtiden. Det kollektive minnet vil dermed prege fortellingen og

forestillingene man har om fortiden, samtidig som fortellingene og forestillingene er med på å forme det kollektive minnet. Ved hjelp av begrepene «mineaktører» og «sosiale agenter» blir viktigheten av enkeltaktørers stemmer for det kollektive minnet synlig. Disse begrepen viser at enkelt individers fremstillinger av fortiden fungerer som selve byggeklossene til det kollektive minnet. Dermed er memoarene til Odvar Nordli og Gro Harlem Brundtland med på å forme det kollektive minnet om Alta-saken. Det samme gjelder for Finnmark Arbeiderpartiets egne bok skrevet av Arbeiderpartipolitikere. Her er det verdt å merke seg at det kollektive minnet kan omfatte alt fra mindre grupper til hele nasjoner. Men for denne oppgaven er det Arbeiderpartiet som gruppe som er i fokus.

Det vil også være nødvendig å reflektere rundt avisenes posisjon i det minnehistske landskapet. Denne kilden gjør seg gjeldene gjennom hele oppgaven, og fronter både utsagn fra enkelt individer, journalister og leder-innlegg. En samlet analyse av avisenes fremstilling og retorikk gjenspeiler avisenes egne meninger og ståsted. I denne oppgaven har avisene gjort seg gjeldene da de har hatt en sterk tilknytning til partiet. Store deler av avisene som har blitt gransket, har blitt skrevet og publisert under en tidsperioden hvor avisene var sterkt knyttet til de politiske partiene. Ledere, redaktører og journalistene for avisene var ofte deltagende i, eller hadde en bakgrunn, i partiet avisen representerte. På 2010-tallet kan vi se en tydelig endring hvor avisene står friere, og skal i teorien være adskilt fra partiene. Avisene har vært tydelige påvirkere i fremstillingen av Alta-saken, og vært med på å forme leserens forståelse av situasjonen. I avisenes arbeide med å informere fylket, landsdelen eller nasjonen, har de et stort ansvar i valgene som tas. Hvilke saker som ble prioritert eller neglisjert legger rammer for hvilken forståelse befolkningen har til samfunnet de lever i. Ut ifra dette vil jeg argumentere for at avisene, som tidligere fungerte som en primær informasjonskilde, hadde et sterke grunnlag for å forme både tilgangen til informasjon og vinklingen av informasjonene som var tilgjengelig. Etersom det er avklart at avisene vinklet informasjonen til fordel for partiet de var tilknyttet til, kan vi forstå avisene som et talerør for partiene. Dermed kan man si at avisene som er gransket i denne oppgaven, fungerer som en stemme for Arbeiderpartiet. I tillegg kan vi dele disse avisen inn i ulike stemmer innad i Arbeiderpartiet.

Arbeiderbladet/Dagbladet kan forstås som Arbeiderpartiets nasjonale fremstilling av nyheter, mens Finnmark Dagblad kan knyttes til fylkespartiet Finnmark Arbeiderparti. Nordlys fungerer derfor som Arbeiderpartiets stemme for landsdelen Nord-Norge. Blant annet vises det et skille mellom avisenes tilnærming og fremstilling av Alta-saken under Nordlis utsettelse av anleggsarbeidet høsten 1979 og rundt høyesterettsdommen i 1982. Avisenes retorikk og

intervjuer med arbeiderpartipolitikere visere et klart skille både mellom avisenes ståsted til saken, og indre splid i partiet lokalt og nasjonalt. En videre splittelse i regjeringspartiet kommer også frem i avisene og i memoarene.

Et av oppgavens underspørsmål tar for seg spørsmålet om arbeiderpressenes fremstilling av Alta-saken. Dette belyses i kapittel 4: *Arbeiderpressen og Alta-saken 1979 – 1982*. Kapitlet visere en partipresse som i starten av perioden tar et tydelige standpunkt til fordel for utbyggingen. De tre avisene som har blitt undersøkt førte en hard retorikk mot demonstrantene, bruken av sivil ulydighet, og aviser som støttet demonstrantene og tok et klart standpunkt mot utbyggingen. Nordlys gjorde seg svært bemerkelsesverdig denne perioden under redaktør Reidar Nielsen, og opptrer her muligens som den redaktøren med den mest ekstreme retorikken av de tre avisene. Kapitlet søkte å belyse avisenes tilnærming til Alta-saken under en periode hvor konflikten sto på som verst. Her kommer det tydelig frem at arbeiderpressen var sterke forkjempere for utbyggingen. Rundt overgangen til 1980 og utover 1982, da det samiske spørsmålet for alvor trådte inn i konflikten, ser det ut til at avisene skaper et skille mellom Alta-saken og det samiske spørsmålet. Spesielt kommer dette frem i avisenes skildringer av høyesterettsdommen i 1982. Her tar Nordlys og Arbeiderbladet et tilnærming til dommen og poengterer tydelig at det ikke er noen dom mot samiske rettigheter. Finnmark Dagblad trår inn med en noe kvassere retorikk angående vinnere og taper av saken. Her kommentere de blant annet at samene hadde tatt feil i konflikten. Dette skille kan være noe av de første tegnene som gjør seg gjeldene i spørsmålet om det finnes ulike tilnærminger til Alta-saken innad i Arbeiderpartiet.

De to kapitlene som tar for seg periodene 1985 – 1997 og 2010 – 2019, viser endringer i Arbeiderpartiets fremstillinger av Alta-saken. Perioden mellom 1979 -1997 som presenteres i kapittel 5: *Fremstillingen av Alta-sakne perioden 1985-1997*, ønsket å belyse nye tilnærminger til Alta-saken i ettertid av konflikten. Memoarene som ble analysert og presentert i dette kapitlet viser to ulike tilnærminger til fortiden. Odvar Nordli fremmer en tilnærming og fremstilling til Alta-saken hvor hans hoved mål er å validere valget han tok om å utsette anleggsarbeidet høsten 1979. Dermed fremstiller han fortiden uten særlige kritiske refleksjoner. Endringen i 1990, skiller seg sterkt fra partiets tilnærming til Alta-saken slik den er presentert i kapitel 4. I tillegg skiller Brundtlands uttalelse seg fra Nordlis memoar da han i 1985 fortsatt holder på nødvendigheten av utbyggingen. Uttalelsen finner sted i en periode hvor energiprognosene så annerledes ut enn det de hadde gjort i 1979/1980 da partiet presset på for å få gjennom utbyggingen. Syv år etter uttalelsen til Brundtland, blir Alta-saken

fremstilt som en situasjon som var umulig å snu. Brundtland fremstiller debatten om vekst vs. vern som en følelsesladd og intens konflikt innad i Arbeiderpartiet. I perioden som kapittel 5 tar for seg, avsløres også andre interessante endringer i avisene. Under Arbeiderpartiets landsmøte i 1989 dukker Reidar Nielsen opp. Denne gangen som leder for det samepolitisk utvalg. Utviklingen til Nielsen er særlig interessant når man ser tilbake på hans karriere i avisen Nordlys.

Fremstillingen i perioden 2010 -2019 er i likhet med de andre fremstillingene fra andre perioder, preget av da tidens energiprognose. Begynnelsen av perioden tilnærming til spørsmålet om vekst og vern som er svært lik tilnærmingen partiet hadde i forkant og under Alta-saken. Energiprognosene viser igjen et skiftete i 2011/2012, og Arbeiderpartiet ser på nytt ut til å være raskt ute med kraftutbygging. De nye utbyggingene og kraftverkprosjektene har på 2010-tallet skapt store diskusjoner og demonstrasjoner rundt spørsmålet om samiske rettigheter til land og vann. I avisene stikker Nordlys seg spesielt ut i sin tilnærming til nye kraftutbyggingssaker. I ettertid av avpartifiseringen av avisene gir avisen her uttrykk for å ha endret seg drastisk fra sin tydelige posisjon under Alta-saken. I nyere tid er et standpunkt til de nye kraftprosjektsakene presentert mer nyansert og diskret sammenlignet med tiden før avpartifiseringen. Likevel gjør enkeltaktører i Finnmark Arbeiderparti seg gjeldende da de gir uttrykk for å ikke ha et endret syn på påvirkningen industri og utbyggingssaker har på den samiske befolkningen. Regjerings melding til stortinget (2011/2012), kan derimot vise det motsatte. At man har fått en ny tilnærming til de berørte partene i industri og utbyggingssaker. Her kan det igjen diskuteres om Alta-saken har blitt fremstilt ulikt i Finnmark Arbeiderparti og det nasjonale Arbeiderpartiet.

Til slutt viser Finnmark Arbeiderpartiets bok fra 2012 en tilnærming til Alta-saken hvor konflikten nærmest blir neglisjert av partiet. Fokuset ligger i stedet på å fremme eget pådriv i utviklingen av samepolitikken. I lys av opptakten av de kraftpolitiske sakene som tar sted i denne periode, og bokens avfeieende fremstilling av Alta-saken, ser det ut til at partiet har et forklaringsproblem både på den fortidige hendelse, og samtidens saker. Brundtlands uttalelse i 1990 skiller seg klart og tydelig fra tilnærmingen partiet har til nye industri og kraftutbyggingssaker mellom 2010 – 2019. Og som vist gjennom *Finnmark Arbeiderparti – fra en handfull til folkemakt* blir partiets rolle under Alta-saken feid under teppet i et forsøk på å fremme utfallet av konflikten. Bokens tilnærming til Alta-saken gjør det klart og tydelig at Alta-saken fortsatt er en vanskelig sak for partiet.

Kilder og litteratur:

- Andresen, A., Evjen, B., & Ryymin, T. (. (2021). *Samenes historie fra 1751 til 2010*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- ArbArk.no (2022, 04 20). *Arbeiderbevegelsens tidsskrift og aviser*. Hentet fra arbark.no: https://www.arbark.no/Utstilling/Arbeiderbevegelsens_tidsskrifter_og_aviser/Arbeiderbevegelsens_tidsskrifter_og_aviser.htm
- Arbeiderbladet (18.09.1979) «Alta-Aksjonen 80 innbragt og bøtelagt»
Arbeiderbladet hentet fra:
[https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=%22Arbeiderbladet%20\(Oslo\)%22](https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=%22Arbeiderbladet%20(Oslo)%22)
- Arbeiderbladet, Leder, (19.09.1979) «Selvransakelse». *Arbeiderbladet*, Hentet fra:
[https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=%22Arbeiderbladet%20\(Oslo\)%22](https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=%22Arbeiderbladet%20(Oslo)%22)
- Arbeiderbladet. Leder. (01.03.1980) «Energimeldingen». *Arbeiderbladet*. Hentet fra:
[https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=%22Arbeiderbladet%20\(Oslo\)%22](https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=%22Arbeiderbladet%20(Oslo)%22)
- Arbeiderbladet. Leder. (02.03. 1982.) «Alta-dommen». *Arbeiderbladet*. Hentet fra:
[https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=%22Arbeiderbladet%20\(Oslo\)%22](https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=%22Arbeiderbladet%20(Oslo)%22)
- Arbeiderpartiet. (28.02.1980) *ENERGIMELDINGEN – ET SAMMENDRAG*. ArbArk: Fakta og Argumenter Nr. 2/80.
- Arbeiderpartiet. A (u.d.). *Arbeiderpartiet.no*. Hentet fra Biografi - Odvar Nordli:
<https://www.arbeiderpartiet.no/om/historien-om-arbeiderpartiet/biografier/odvar-nordli/>
- Arbeiderpartiet. B (u.d.). *Arbeiderpartiet.no*. Hentet fra Biografi - Gro Harlem Brundtland:
<https://www.arbeiderpartiet.no/om/historien-om-arbeiderpartiet/biografier/gro-harlem-brundtland/>
- Assmann, A. (2012). Chapter 2 - Re-framing Memory. Between Individual and Collective Forms of Constructing the Past. I F. V. (Eds.) Karin Tilmans, *Performing the past* (ss. 35 - 50). Amsterdam University Press.
- Assmann, J. (1995). Collective Memory and Cultural Identity. *New German critique* 65, ss. 125 - 133.
- Bakken, Stein Arne. (18.01.1980) «Statssekretær Jensen svarer sameorganisasjonene – Alta-utbyggingen går ikke ut over samiske rettigheter». *Finnmark Dagblad*. Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&series=%22Finnmark%20Dagblad%22>
- Brundtland, Gro H (01.03.1982) «Etter Alta-dommen». *Arbeiderbladet*. Hentet fra:
[https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=%22Arbeiderbladet%20\(Oslo\)%22](https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=%22Arbeiderbladet%20(Oslo)%22)

- Coser, L. A. (1992). *Maurice Halbwachs On Collective Memory*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Eikeset, K. R. (2003). *Altas historie bind 4*. Alta: Alta kommune.
- Elvevoll, Idar. (26.09.1979) «Kampen om nullpunktet». *Nordlys*. Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=Nordlys>
- Enoksen, Ragnhild. (26.01.1989) «Samene i fokus på landsmøtet» *Nordlys*. Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=Nordlys>
- Enoksen, Ragnhild. (10.10.1989) «Gledens dag i Karasjok», *Nordlys*, Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=Nordlys>
- Eriksen, Tore. (19.09.1979) «Alta-valget – en thriller: AP på vippen til å ta det 17. mandatet»
Finnmark Dagblad. Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&series=%22Finnmark%20Dagblad%22>
- Eriksen, Tore. (20.09.1979) «Borgerlig flertall i Alta» *Finnmark Dagblad*. Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&series=%22Finnmark%20Dagblad%22>
- Eriksen, Tore. (18.02.1980) Alta Arbeiderparti advarer regjeringen: Ikke utsett utbyggingen»
Finnmark Dagblad. Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&series=%22Finnmark%20Dagblad%22>
- Finnmark Dagblad (15. 09. 1979) «Krigen i Stilla er startet Politiaksjon mot demonstrantene i morges -» *Finnmark Dagblad*. Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&series=%22Finnmark%20Dagblad%22>
- Finnmark Dagblad, u.s. (18.09. 1979) «AP-flertall i Finnmark røk»,
Finnmark Dagblad, Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&series=%22Finnmark%20Dagblad%22>
- Finnmark Dagblad, u.s. (19.09. 1979) «AP vil fortsatt stå i spiss for utviklingen»,
Finnmark Dagblad, Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&series=%22Finnmark%20Dagblad%22>
- Finnmark Dagblad (20.09.1979) «Justisdepartementet avventer situasjonen» *Finnmark Dagblad*. Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&series=%22Finnmark%20Dagblad%22>
- Finnmark Dagblad (22. 09.1979) «På tide å gjøre noe» *Finnmark Dagblad*. Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&series=%22Finnmark%20Dagblad%22>
- Finnmark Dagblad. Leder. (27.08.1990) «I ettertid» *Finnmark Dagblad*. Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&series=%22Finnmark%20Dagblad%22>
- Finnmark Dagblad. Leder. (03.07.2010) «Tar et krafttak», *Finnmark Dagblad*, Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&series=%22Finnmark%20Dagblad%22>
- Finnmark Dagblad, u.s. (14.08.2010) «Tapte slag», *Finnmark Dagblad*, Hentet fra:

- <https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&series=%22Finnmark%20Dagblad%22>
- Figenschou, Per O. (01.03.1982) "Soleklar Alta-dom". *Finnmark Dagblad*. Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&series=%22Finnmark%20Dagblad%22>
- Fjellheim Wiik, Brage, (20.02.2019) «Kvalsund-ordfører Terje Wikstrøm: - Er spurt om jeg er hestekuk eller ikke», *Finnmark Dagblad*, Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&series=%22Finnmark%20Dagblad%22>
- Folkenborg, H. R. (2018). *En fortid - mange fortellinger*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Gensburg, S. (2016, 11). Halbwachs' studies in collective memory: A founding text for contemporary 'memory studies'? *Journal of Classical Sociology*, 16, ss. 396 - 413.
- Hestvik, Arne S. (19.09.1979) «politiet meldte pass mot 200 nye demonstranter», *Nordlys*. Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=Nordlys>
- Hestvik, Arne S. (25.09.1979) «Underskriftsamling i Alta». *Nordlys*. Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=Nordlys>
- Hestvik, Arne S. (03.03.1980) «Forts. Fra 1. Side». *Nordlys*, Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=Nordlys>
- Hestvik, Arne S. (18.02.1989) «Ap-satsing for sametingsvalget» *Nordlys*, Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=Nordlys>
- Hestvik, Arne S. (28.08.1990) «Har rett – blir dømt» *Nordlys*, Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=Nordlys>
- Hestvik, Arne S. (28.08.1990) «Kraftoverflod» *Nordlys*. Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=Nordlys>
- Hjorthol, Lars Martin. (2006) *Alta: Kraftkampen som utfordret statens makt*. Oslo: Gyldendal
- Håkstad, Terje. (20.08.2010), «Monsterforbruk?», *Nordlys*, Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=Nordlys>
- Ingebrigtsen, Karl. (10.10.1989) «Sametinget får Skoddeberg-saka» *Nordlys*, Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=Nordlys>
- Johansen, Gunnar A. (01.03.1980) «Bjartmar Gjerde: Balanse mellom vekst og vern» *Arbeiderbladet*. Hentet fra:
[https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=%22Arbeiderbladet%20\(Oslo\)%22](https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=%22Arbeiderbladet%20(Oslo)%22)
- Kaldal, I. (2016). *Minner som prosesser: i sosial- og kulturhistorie*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Kjeldstadli, K. (1999). *Fortida er ikke hva den engang var*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Larsen, Ernst. (10.10.1989) «Gratulerer med Sametinget, Lill Hege» *Finnmark Dagblad*, Hentet fra:

- <https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&series=%22Finnmark%20Dagblad%22>
Lyshagen, Guttorm. (04.03.1989) «Samepolitikk på dagsorden» *Nordlys*, Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=Nordlys>
- Løvås, Gunnar G. (01.11.2022) Brev til NVE om oppdatert investeringsplan 2022. Hentet fra:
<https://www.statnett.no/for-aktorer-i-kraftbransjen/planer-og-analyser/nettutviklings-og-investeringsplan/>
- Markussen, J. A. (2020). *Krigshistoriens livsløp: samspillet, konkurransene og kampene om iscenesettelsen av Nord-Norges krigshistorie*. Tromsø, Norge: UIT Norges artiske universitet.
- Meiungh, Erik M. (25.08.2010) «Monstermaster» til Finnmark» *IFinnmark*. Hentet fra:
<https://www.ifinnmark.no/nyheter/monstermaster-til-finnmark/s/1-30002-5237122>
- Meld. St. 14 (2011-2012) «Vi bygger Norge – om utbygging av strømmettet.» Hentet fra:
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-14-20112012/id673807/?ch=1>
- Mikkelsen, Anstein. (01.05. 1979) Strålende dag på vidda. *Finnmark Dagblad*. Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&series=%22Finnmark%20Dagblad%22>
- Moe, Kjell. (20.09.1979) «Stilla-demonstrantene skaper hodebry for politikerne: «La politiet få forsterkninger».» *Nordlys*. Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=Nordlys>
- Mortensen, Kjell. B. (21.02.2019) «Naturvernforbundet er ikke troverdig», *Finnmark Dagblad*,
Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&series=%22Finnmark%20Dagblad%22>
- Myklebost, Kari. (2002) *Muntlige fortellinger som kilder – refleksjoner rundt teoretiske og metodiske aspekter ved bruk av muntlige kilder som inntak til identitet*. Hovedfagsoppgave i Historie, Universitetet i Tromsø.
- Myklevoll, Terje (24.09.1979) «Demonstrantene må fjerne seg innen fredag i neste uke!»
Finnmark Dagblad. Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&series=%22Finnmark%20Dagblad%22>
- nho.no. (21.02.2012) «7 fakta om gruvedrift i Kvalsund», Besøkt: 20.04.2023, Hentet fra:
<https://www.nho.no/tema/energi-miljo-og-klima/7-fakta-om-gruvedrift-i-kvalsund/>
- Nielsen, Reidar, (10.10.1989) «Festdag for samefolket» *Arbeiderbladet*, Hentet fra:
[https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=%22Arbeiderbladet%20\(Oslo\)%22](https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=%22Arbeiderbladet%20(Oslo)%22)
- Nome, Petter. (18.09.1979) «Misbruk av valgdagen mener Berge Furre» *Arbeiderbladet*.
Hentet fra:
[https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=%22Arbeiderbladet%20\(Oslo\)%22](https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=%22Arbeiderbladet%20(Oslo)%22)
- Nordavis.no (u.d.) Nordavis AS, Besøkt: 15.02.2023 Hentet fra: <https://nordavis.no/>

- Nordli, Odvar. (1985) *Min vei*. Tiden Norske Forlag A/S
- Nordlys. Leder. (21.09.1979) «Sivil ulydighet» *Nordlys*. Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=Nordlys>
- Nordlys. Leder. (16.10.1979) «Hysteriet om Alta» *Nordlys*. Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=Nordlys>
- Nordlys. Leder. (01.02.1982) «Dommen i Alta-saken». *Nordlys*. Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=Nordlys>
- Nordlys. Leder. (28.08.1990) «Unødvendig i Alta», *Nordlys*. Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=Nordlys>
- NRK. (1990, 08 25). *Gro Harlem Brundtland om utbyggingen av Alta - Kautokein-vassdraget Dagsnytt 16.30 Alta-saken*. Hentet fra Nasjonalbibloteket.no:
<https://www.nb.no/search?mediatype=radio&title=%22Gro%20Harlem%20Brundtland%20om%20Utbyggingen%20av%20Alta%20-%20Kautokeino-vassdraget%20Dagsnytt%201630%20Alta-saken%22>
- Nyhamar, J. (1990). *Arbeider bevegelsens historie i Norge - Nye utfordringer (1965 - 1990)*. Oslo: Tiden Norsk Forlag A/S.
- Pedersen, H. (2012), Sosialdemokratisk fremtid. I T. Robertsen (Red.), *Finnmark Arbeiderparti - fra en håndfull til folkemakt*. (ss. 409 - 416) Finnmark Arbeiderparti.
- Pedersen, S. (2012). Finnmark Arbeiderparti og samene. I T. Robertsen (Red.), *Finnmark Arbeiderparti - fra en håndfull til folkemakt*. (ss. 283 - 308) Finnmark Arbeiderparti.
- Reginiussen, Arne, (07.03.2019) «Ap gikk ut med støtte til Nussir: - Viktig med næringsutvikling», *Finnmark Dagblad*, Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&series=%22Finnmark%20Dagblad%22>
- Regjeringen.no, (u.d) «Jens Stoltenbergs andre regjering», Besøkt: 10.03.2023 Hentet fra:
<https://www.regjeringen.no/no/om-regjeringa/tidligere-regjeringer-og-historie/sok-i-regjeringer-siden-1814/historiske-regjeringer/regjeringer/jens-stoltenbergs-andre-regjering/id449424/>
- Robertsen, T. (2012). Det nye Finnmark – «hele folket i arbeid». I T. Robertsen (Red.), *Finnmark Arbeiderparti - fra en håndfull til folkemakt*. (ss. 121-219) Finnmark Arbeiderparti.
- Robertsen, T. (2012). Forfattere. I T. Robertsen (Red.), *Finnmark Arbeiderparti - fra en håndfull til folkemakt*. (ss. 424 - 427) Finnmark Arbeiderparti.
- Sameloven. (1987). Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold. (Lov-1987-06-12-56).
Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1987-06-12-56>
- Sara, Nils Henrik. (14.05.2012) «Utbygging av 420 kV Ofoten-Hammerfest og reindrift», *Nordlys*,
Hentet fra: <https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=Nordlys>
- Steinkjer, Mode. (12.05.2014) «En ubrutt linje» Hentet fra:
<https://www.dagsavisen.no/kultur/2014/05/12/en-ubrutt-linje/>

- Statnett.no, (u.d) *Skaidi-Seidafjellet (Varangerbotn)*. Besøkt: 20.04.2023 Hentet fra:
<https://www.statnett.no/vare-prosjekter/region-nord/skaidi-varangerbotn/>
- St.Meld.Nr.38. (1986-87) «Norges fremtidige energibruk og i -produksjon», Hentet fra:
https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Stortingsforhandlinger/Lesevisning/?p=1986-87&paid=3&wid=c&psid=DIVL178&pgid=c_0013
- Solvang, Øysteing. (18.02.2019) «Andrea og Elea (10) trosset været for å DEMONSTRERE», Nordlys, Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=Nordlys>
- Stortinget.no, A. (u.d.). *Nyhamar, Jostein (1922 - 1993)*. Besøkt: 09.04.2023. Hentet fra:
<https://www.stortinget.no/nn/representantar-og-komitear/representantane/representant/?perid=JONH&tab=Biography#secondaryfilter>
- Stortinget.no, B. (u.d.) *Pedersen, Helga (1973 -)*, Besøkt: 10.05.2023, Hentet fra:
<https://www.stortinget.no/no/Representanter-og-komiteer/Representantene/Representant/?perid=HPED>
- Stugu, O. S. (2016). *Historie i bruk*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Tvedt, Knut Are, (Sist oppdatert: 08.03.2023) «Gro Harlem Brundtland», besøkt: 09.05.2023, Hentet fra: https://snl.no/Gro_Harlem_Brundtland
- Tjelmeland, H. (1997). Stat, ideologi og økonomi 1935 - 1995. I Ø. T. (Red.), *Spennings land* (ss. 185 - 201). Oslo: Gyldendal.
- Tjelmeland, H. (2004). Aviser som historiske kjelder. I R. T. aftenblad, *Å skrive i motvind* (ss. 114 -130). Oslo: Norsk Pressehistorisk forening.
- Tjelmeland, H., & Christensen, P. (2003). *Flammende budbringer*. Tromsø: Bladet Nordlys AS.
- Wiik, Jon. (25.07.1979). «Miljøvernminister Gro Harlem Brundtland: - Jeg forstår aksjonene mot Altautbyggingen» *Finnmark Dagblad*. Hentet fra:
<https://www.nb.no/search?mediatype=aviser&sort=dateasc&series=Nordlys>
- Zachariassen, K. (2019). Nullpunktet - 40 år sidan Alta-saka. *SYNogSEGN*.

